UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Bezpečně do školy: dopravní výchova ve školní družině

a zvládnutí dopravních pravidel pro pohyb na dopravních komunikacích

Radka Kopřivová

Vychovatelství

Olomouc 2025

Mgr. Vlado Balaban, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a čerpala jsem výhradně jen ze zdrojů, které jsou uvedeny v seznamu literatury.

V Olomouci dne …….

……

Radka Kopřivová

Poděkování

Děkuji za cenné rady a připomínky, které mi při tvorbě této bakalářské práce poskytl Mgr. Vlado Balaban, Ph.D. Ráda bych také poděkovala své rodině za podporu po celou dobu mého studia.

Jména a Příjmení:	Radka Kopřivová
Katedra:	Ústav pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Vlado Balaban Ph.D.
Rok obhajoby:	2025

Název práce:	Bezpečně do školy: dopravní výchova ve školní družině a zvládnutí základních pravidel pro pohyb na dopravních komunikacích.
Název v angličtině:	Safe to school: traffic education in the after-school club and mastering the basic rules for movement on traffic roads.
Zvolený typ práce:	Bakalářská práce
Anotace práce:	Tato bakalářská práce se zaměřuje na prohlubování znalostí dětí mladšího školního věku v oblasti dopravní výchovy, přičemž klade důraz na význam školní družiny jako prostředí pro její výuku. Cílem práce je vytvoření metodiky pro desetidenní projekt zaměřený na dopravní výchovu v rámci školní družiny přispívající k rozšíření znalostí dětí v této oblasti. V práci bylo použito dotazníkové šetření zaměřené pro zjištění, jakými formami je dopravní výchova na vybraných školách zajištěna.
Klíčová slova:	Dopravní výchova, mladší školní věk, školní družina, kurikulum.
Anotace v angličtině:	The thesis is focused on deepening the knowledge of younger school-age children in the area of traffic education, with an emphasis on the importance of the school club as an environment for its teaching. The aim of the thesis is to create a methodology for a ten-day project focused on traffic education within the school club, contributing to the expansion of children's knowledge in this area. The thesis also utilized a questionnaire survey to determine the forms in which traffic education is provided at selected schools.
Klíčová slova v angličtině:	Traffic education, younger school age, school club, curriculum.
Přílohy vázané k práci:	
Rozsah práce:	58 stran
Jazyk práce:	Český

Obsah

Úvod **6**

1 Historie, myšlenky a cíle dopravní výchovy **9**

2 Vztah dopravní výchovy ke kurikulárním dokumentům **11**

2.1 Kurikulární dokumenty v ČR 11

2.1.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání (RVP ZV) 12

2.2 Dopravní výchova v kurikulárních dokumentech 14

2.2.1 Způsob aplikace dopravní výchovy v základním vzdělání 16

3 Dopravní výchova v mimoškolním prostředí **18**

3.1 Dopravní výchova v rodině 18

3.2 Organizace zabývající se dopravní výchovou a bezpečností dětí 19

3.2.1 Rada vlády pro bezpečnost silničního provozu (BESIP) 19

3.2.2 Policie České republiky 20

3.2.3 Střediska volného času 21

4 Žák v dopravní výchově **23**

4.1 Žák mladšího školního věku 23

4.2 Žák jako chodec 25

4.2.1 Charakteristika a vybavení chodce 26

4.3 Žák jako cyklista 27

4.3.1 Charakteristika a vybavení cyklisty 28

5 Metodologie bakalářské práce **31**

5.1 Úvod do projektu 31

5.2 Dotazníkové šetření 33

5.2.1 Cíle a výzkumné otázky 34

5.2.2 Výsledky dotazníkového šetření 34

5.3 Závěr dotazníkového šetření 49

Závěr a vyhodnocení bakalářské práce **51**

Seznam obrázků **54**

Seznam příloh **55**

Seznam použité literatury a zdrojů **56**

Tištěná literatura 56

Elektronické zdroje 57

Přílohy **59**

Úvod

Dopravní výchova je nedílnou součástí vzdělávacího procesu a má zásadní vliv na bezpečnost dětí v silničním provozu. Vzhledem k množství dopravních nehod, kterých se účastní nezletilí, je velmi důležité se zaměřit na výchovu dětí v tomto směru již od raného věku. Mladší školní věk je období, kdy se děti začínají aktivně pohybovat na dopravních komunikacích, ať už při cestě do školy nebo ze školy, ale také na kroužky či za svými kamarády. Žáci si v tomto období začínají osvojovat základní návyky, které mohou ovlivňovat jejich budoucí chování v silničním provozu. Proto vzdělávání dětí v této oblasti neodmyslitelně patří.

Během mého studia se mi naskytla možnost pracovat jako vychovatelka ve školní družině na základní škole. Tato zkušenost mi ukázala, že školní družina, je velmi důležité prostředí pro mimoškolní činnost, které nabízí ideální prostor pro realizaci nejrůznějších aktivit zábavnou formou. Mezi tyto aktivity patří i ty, které jsou zaměřené na bezpečnost a orientaci v dopravních situacích.

Prostřednictvím těchto činností můžeme zároveň i přispívat k formování zdravých návyků, které mohou v budoucnu předejít mnoha život ohrožujícím situacím. V rámci školní družiny mohou být děti vedeny k tomu, aby si osvojily nejen základní pravidla silničního provozu, ale také se učily ohleduplnosti a převzaly odpovědnost za své zdraví a za zdraví dalších účastníků silničního provozu. To vše se děje zábavnou a hravou formou, která děti motivuje a baví.

Hlavním cílem bakalářské práce je popsat teoretický rámec dopravní výchovy na 1. stupni základních škol, dále bude v praktické části vytvořena metodika pro desetidenní projekt určený školním družinám, který se soustředí na téma „Bezpečně do školy“, a zároveň bude provedeno dotazníkové šetření zaměřující se na zajištění dopravní výchovy ve školních družinách.

Cílem praktické části je navrhnout, popsat, realizovat a následně zhodnotit metodiku pro desetidenní projekt zaměřený na dopravní výchovu, který bude zahrnovat různé metody výuky a praktické aktivity pro děti ve školních družinách, s cílem zvýšit jejich povědomí o dopravní bezpečnosti a odpovědném chování v silničním provozu. Aktivity realizované ve školní družině budou plánovány na deset po sobě jdoucích dní v rozmezí 30 až 60 minut každý den.

Součástí bakalářské práce bude také dotazníkové šetření, jehož cílem je prozkoumat zajištění dopravní výchovy ve školních družinách, a to nejen z hlediska materiálního vybavení, ale i v kontextu použitých metod a vyučovaných témat. V tomto šetření se zaměřím na způsob,

jakým je dopravní výchova realizována ve vybraných školách a na zabezpečení dopravní výchovy ve školních družinách těchto škol.

Dotazníkovým šetřením bude zjišťováno, jakým způsobem a v jaké míře je dopravní výchova zahrnuta do vzdělávacích aktivit školních družin na základních školách. Účelem tohoto šetření je získat přehled o aktuálním stavu a způsobu výuky dopravní výchovy v rámci školních družin, které se mohou lišit podle velikosti školy, věkových skupin žáků a dostupných materiálních a odborných zdrojů. Dotazníkové šetření se zaměřuje na to, jak školy a školní družiny přistupují k zařazování dopravní výchovy do svého školního vzdělávacího programu, jaké metody a formy výuky využívají, jaký je rozsah a frekvence těchto aktivit a jaké konkrétní oblasti dopravní výchovy jsou s dětmi probírány. Zároveň bude zjišťováno, zda jsou ve školních družinách k dispozici potřebné materiály a pomůcky pro efektivní výuku, a zda jsou využívány externí zdroje jako besedy s odborníky nebo návštěvy dopravních hřišť.

V rámci bakalářské práce se zaměřím nejen na teoretické aspekty dopravní výchovy, ale i na její praktické aplikace, které mohou přispět k rozvoji bezpečnostních návyků u dětí. Tento projekt by měl podpořit důležitost dopravní výchovy jako součásti celkového vzdělávacího procesu a ukázat, jak prostřednictvím školní družiny můžeme aktivně ovlivnit chování dětí na silnicích, čímž přispějeme k jejich bezpečnosti a prevenci nehod.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Historie, myšlenky a cíle dopravní výchovy

Po 1. světové válce zaznamenala silniční doprava značný vzestup. Roku 1926 byly díky Pařížské úmluvě stanoveny podmínky, kterým musí vyhovovat vozidlo a jeho řidič v mezinárodním provozu. Již na tomto fóru se projednávaly základní otázky týkající se bezpečnosti v dopravě. Následně Ženevskou smlouvou v roce 1931 byly sjednoceny dopravní značky v Evropě. To vše předcházelo rozvoji dopravy na pozemních komunikacích. (Kyncl, 2006)

Počátkem 30. let se na veřejnost v oblasti bezpečnosti působilo různými způsoby. Kromě tehdejších médií, jako jsou noviny a rozhlasové vysílání, hrály důležitou roli také tematické výstavy. Jednou z těchto výstav byla například ta, která se konala 4. září 1932 v Praze a nesla název "Bezpečnostní týden". Tato výstava se zaměřovala na ochranu před úrazy a požáry. Jedna z expozic byla věnována Autoklubu republiky Československé a zabývala se bezpečností v silničním provozu – téma, které bylo pro tehdejší společnost zcela nové a neznámé. (Pavlíček, 2004)

Podle Pavlíčka (2004) je masivní rozvoj dopravy nové umělé prostředí, které člověk vytváří. Je nezbytné, aby tohle prostředí bylo účelné a bezpečné. Počátky období motorizace společnost chápe jako zcela potřebný a pozitivní jev. Teprve po 2. světové válce je dopravní prostředí ve společnosti chápáno nejen jako ryze pozitivní, ale zároveň s sebou nese i negativa. Mezi nejzásadnější negativní jevy motorizace společnosti patří zvýšená dopravní nehodovost, která postihuje nejen řidiče motorových vozidel, ale i další účastníky silničního provozu, především chodce, cyklisty a cestující veřejných dopravních prostředků. Alarmující je dopravní nehodovost dětí a mládeže.

Jako další negativum rozmachu motorizace Pavlíček (2004) chápe rozvoj nezdravé formy mezilidských vztahů. Vytváří se hierarchie mezi účastníky silničního provozu, například mezi řidiči a chodci nebo mezi rychlejšími a pomalejšími vozidly. Anonymita na silnicích může také vést k nemorálnímu chování, jako je neposkytnutí první pomoci nebo ujetí z místa nehody. Rozvoj těchto negativních vlivů vede k potřebě zvýšit bezpečnost na dopravních komunikacích a zároveň je to první krok k zajištění osvěty mezi všemi účastníky silničního provozu a vzniku organizace Rada vlády pro bezpečnost (dále jen BESIP), jako výkonného orgánu pro bezpečnost v silničním provozu.

Pavlíček (2004) poukazuje, že dopravní výchovou na českých školách se jako jeden z prvních zabýval František Alexandr Elsner (1902-1974), který působil jako učitel, spisovatel,

cestovatel a vášnivý milovník motorismu. Ten prosazoval systematickou přípravu dětí k pohybu na komunikacích a touto problematikou se zabýval právě při své výuce. Průkopnickým krokem byly tzv. „Hodinky bezpečnosti“, které zařazoval do výuky. Tyto hodinové celky měly za cíl systematicky připravit děti k pohybu na komunikacích a zajistit ochranu a bezpečnost.

Po roce 1989 došlo v České republice k velkému nárůstu počtu silničních dopravních nehod, zejména s otevřením trhu a nárůstem dovozu ojetých vozidel. V roce 1990 byla zřízena Rada vlády ČR pro bezpečnost silničního provozu a zaveden Systém zvýšení bezpečnosti silničního provozu. Tento program se zaměřoval na jedenáct oblastí, včetně dopravní výchovy na školách. V roce 2000 byl přijat Systémový program zvýšení bezpečnosti silničního provozu, jehož prioritou bylo snížení počtu usmrcených osob na silnicích. Program specifikoval opatření v oblasti organizace a legislativy, stejně jako ovlivňování lidského faktoru. K tomu patřilo zajištění informovanosti veřejnosti pomocí masmédií, vzdělávání na všech stupních škol a podpora dopravní výchovy v rodinách. Dohled nad účastníky silničního provozu byl také důležitým prvkem. (Pavlíček, 2004)

Dopravní výchova je zásadní pro bezpečnost dětí v silničním provozu. Hlavní myšlenkou dopravní výchovy je získání vědomostí, dovedností a návyků v oblasti bezpečného a ohleduplného chování v silničním provozu. Důraz je kladen na rozvoj vlastností jako ohleduplnost, ukázněnost a rozvážnost, ale také k jejich společenské odpovědnosti. Cílem je představovat žákům již od dětství etické normy a pravidla, která je nutné v nich upevňovat tak, aby je v dospělosti používali naprosto intuitivně. Dopravní výchova má klíčový význam pro prevenci dopravních nehod a vytváření odpovědných účastníků silničního provozu. V České republice se dopravní výchova stala povinnou součástí školních vzdělávacích programů od roku 2013. Děti se učí nejen teoretické základy, jako jsou dopravní značky a pravidla, ale také praktické dovednosti na dopravních hřištích. (Centrum dopravního výzkumu, 2018)

2 Vztah dopravní výchovy ke kurikulárním dokumentům

2.1 Kurikulární dokumenty v ČR

Systém kurikulárních dokumentů České republiky je klíčovou součástí vzdělávací politiky, jenž určuje obsah, směr a strukturu vzdělávání na všech úrovních školské soustavy. Všechny principy kurikulární politiky jsou zakotveny v zákoně č. 561/2004 sb., který byl vydán 24. září 2004. Tento zákon upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních, je také známý jako školský zákon.

Podle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, (2024) dále jen MŠMT je systém dokumentů tvořen na dvou úrovních, a to na státní a školní (Obrázek č.1). Na státní úrovni jsou to rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP), které stanovují základní cíle, obsah vzdělávání a klíčové kompetence, které mají být na různých úrovních a typech škol dosaženy. Na školní úrovni tvoří kurikulární dokumenty školní vzdělávací programy. Ty se musí řídit jednotlivými rámcovými programy, nicméně mají určitou volnost a každá škola si tyto programy upravuje podle svých podmínek a myšlenek. Všechny tyto dokumenty jsou veřejné a musí být přístupné k nahlédnutí rodičům i ostatním zájemcům.

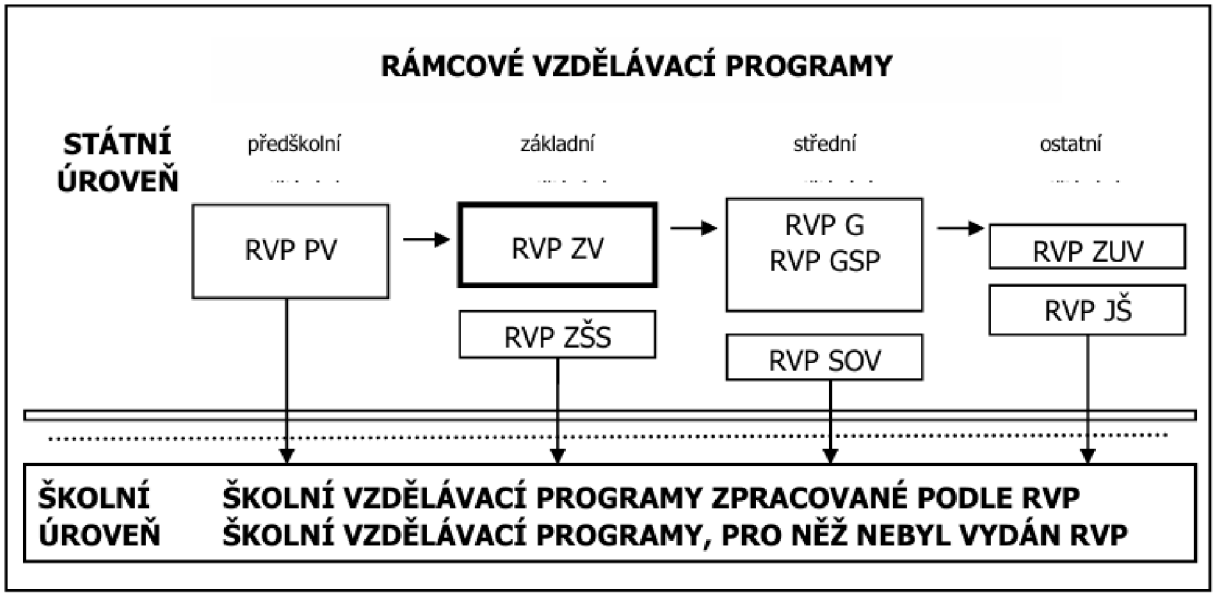

Obr. 1 *– Systém kurikulárních dokumentů (MŠMT, 2023)*

2.1.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání (RVP ZV)

Podle MŠMT je základní vzdělání jedinou etapou vzdělání, kterou musí projít každý žák. Základní vzdělávání se dělí na dva stupně, každý s vlastním zaměřením a cíli:

První stupeň:

- Umožňuje hladký přechod dětí z předškolního vzdělávání do povinné školní docházky.
- Soustředí se na poznávání, respektování a rozvoj individuálních potřeb a zájmů žáků, včetně těch se speciálními vzdělávacími potřebami a nadaných žáků.
- Vzdělávání je praktické a činnostní, motivuje žáky k dalšímu učení a hledání řešení problémů.

Druhý stupeň:

- Pomáhá žákům získat vědomosti, dovednosti a návyky potřebné pro samostatné učení, formování hodnot a postojů.
- Zaměřuje se na široký rozvoj zájmů žáků a propojení školního vzdělávání s reálným životem.
- Umožňuje využití náročnějších metod práce a zadávání komplexnějších úkolů, přičemž přenáší na žáky větší odpovědnost.

Oba stupně vyžadují podnětné a tvůrčí školní prostředí, které podporuje individuální rozvoj žáků a jejich schopnost dosahovat osobního maxima. Hodnocení je zaměřeno na plnění konkrétních úkolů a poskytování pozitivní zpětné vazby, aby žáci mohli zažívat úspěch a nebáli se chyb. Cílem základního vzdělávání je pomoci žákům rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout pevný základ všeobecného vzdělání, které je zaměřeno na praktické situace a reálné životní zkušenosti.

„Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.“ (MŠMT, 2023)

Pro základní vzdělání jsou považovány za zásadní následující klíčové kompetence:

- Kompetence k učení
- Kompetence k řešení problémů
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální

- Kompetence občanské
- Kompetence pracovní
- Kompetence digitální

RVP je rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Každá z těchto oblastí má své specifické cíle a obsah, které vedou k rozvoji již zmíněných kompetencí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou v RVP nejprve charakterizovány, následně mají vymezeny své cíle tak, aby docházelo k naplnění všech klíčových kompetencí. V neposlední řadě jsou zde stanoveny očekávané výstupy. Ty jsou závazné a jejich úroveň musí být dosažena vždy na konci 5. a 9. ročníku. (MŠMT, 2023)

Podle RVP ZV (MŠMT, 2023) mezi vzdělávací oblasti patří:

1. **Jazyk a jazyková komunikace**: Český jazyk a literatura, Cizí jazyk, Další cizí jazyk.

   Rozvíjí nejen komunikativní dovednosti a písemný projev žáka, ale také zahrnuje zdokonalování čtenářské gramotnosti a znalosti literatury.

   Při výuce cizího jazyka je kladen důraz na komunikativní znalost a porozumění cizího jazyka v běžných životních situacích.

2. **Matematika a její aplikace**: Matematika.

   Umožňuje rozvoj logického myšlení a schopnost aplikovat matematické dovednosti v reálných situacích.

3. **Informační a komunikační technologie**: ICT.

   Je zaměřena na rozvoj zejména informativního myšlení a používání digitálních technologií, ale také na prevenci rizikového chování v digitálním světě.

4. **Člověk a jeho svět**: Přírodověda, Vlastivěda.

   Jako jediná vzdělávací oblast RVP ZV je navržena pouze pro 1. stupeň základního vzdělání. Umožňuje poznávat přírodu, společnost a děje, které žáka bezprostředně obklopují. Navazuje tak na dovednosti a znalosti získané již v předškolním období.

5. **Člověk a společnost**: Dějepis, Výchova k občanství.

   Učí žáky nejen dějinám a historii naší společnosti, ale také rozvíjí občanské dovednosti a porozumění právům a povinnostem žáka, které vedou k jeho úspěšnému zařazení do společnosti.

6. **Člověk a příroda**: Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis.

   Nejen že tato vzdělávací oblast umožňuje žákům svým badatelským charakterem výuky porozumět zákonitostem přírodních jevů a umožňuje žákům aplikovat své získané zkušenosti v praxi, zároveň podporuje otevřené myšlení a logické uvažování.

7. **Umění a kultura**: Hudební výchova, Výtvarná výchova.

   Podporuje estetické vnímání, kreativitu a dovednost vyjadřovat se prostřednictvím umění.

8. **Člověk a zdraví**: Výchova ke zdraví, Tělesná výchova.

   Vede žáky ke zdravému stylu života, udržování fyzické kondice a účelnému chování v rizikových situacích.

9. **Člověk a svět práce**: Pracovní činnosti.

   Žáci se učí pracovat s různými materiály, nástroji a technologiemi. Získávají také základní dovednosti v nejrůznějších oblastech potřebných pro život ve společnosti.

2.2 Dopravní výchova v kurikulárních dokumentech

Téma dopravní výchovy je důležitou součástí komplexního rozvoje žáků, a proto má nepostradatelné místo v Rámcovém vzdělávacím programu (RVP) pro základní vzdělávání. Hlavním významem je výchova dětí k odpovědnému a bezpečnému chování v silničním provozu a v prevenci dopravních nehod. Žáci se s dopravní výchovou setkávají jak na 1., tak i na 2. stupni základní školy. Je zařazena do některých průřezových témat a několika klíčových kompetencí (Obrázek č.2). (ČŠI, 2019)

Centrum dopravního výzkumu v. v. i. (2018) zmiňuje, že na 1. stupni základní školy je dopravní výchova začleněna do vzdělávací oblasti „Člověk a jeho svět“. V rámci této oblasti se žáci učí základním pravidlům silničního provozu. Mezi ně patří pravidla pro chodce, jako je bezpečné chování na chodníku a v okolí silnic, přecházení přes silnici, pohyb po stezce pro chodce. Dále také chápání významu dopravního značení a světelné signalizace. Později jsou to pravidla pro cyklisty, včetně povinné výbavy cyklisty. Žáci jsou také seznámeni se základy první pomoci, aby byli v případě potřeby schopni poskytnout pomoc nejen sobě, ale i ostatním.

Na 2. stupni je dopravní výchova zařazena do vzdělávací oblasti „Člověk a zdraví“. Zde se o bezpečném chování v dopravním provozu žáci učí podrobněji a více do hloubky rozvíjejí své dovednosti v poskytování první pomoci, hodnotí možná rizika v dopravních situacích. Seznamují se i s problematikou zodpovědného chování v roli chodce, cyklisty nebo cestujícího v hromadné dopravě. Seznamují se s právy a povinnostmi v silničním provozu, předvídání a předcházení nebezpečným situacím, popřípadě jak vzniklé situace řešit.

Další důležitou oblastí, které se dopravní výchova dotýká, je „Člověk a společnost“, konkrétně obor „Výchova k občanství“. V tomto oboru se učivo zaměřuje na správné způsoby chování a komunikace, společenská pravidla a normy, práva a povinnosti účastníků silničního provozu. Patří zde například dopravní předpisy, role policie a dalších složek integrovaného záchranného systému (IZS), význam dopravní infrastruktury a její přínos pro společnost.

Dopravní výchova se také dotýká vzdělávacího oboru „Tělesná výchova“. Zde může mít vazbu na učivo *turistika a pobyt v přírodě*. Žáci by se měli seznámit s dodržováním pravidel bezpečnosti při silničním provozu v roli chodce (turisty), cyklisty, cestujícího v dopravním prostředku při přesunu.

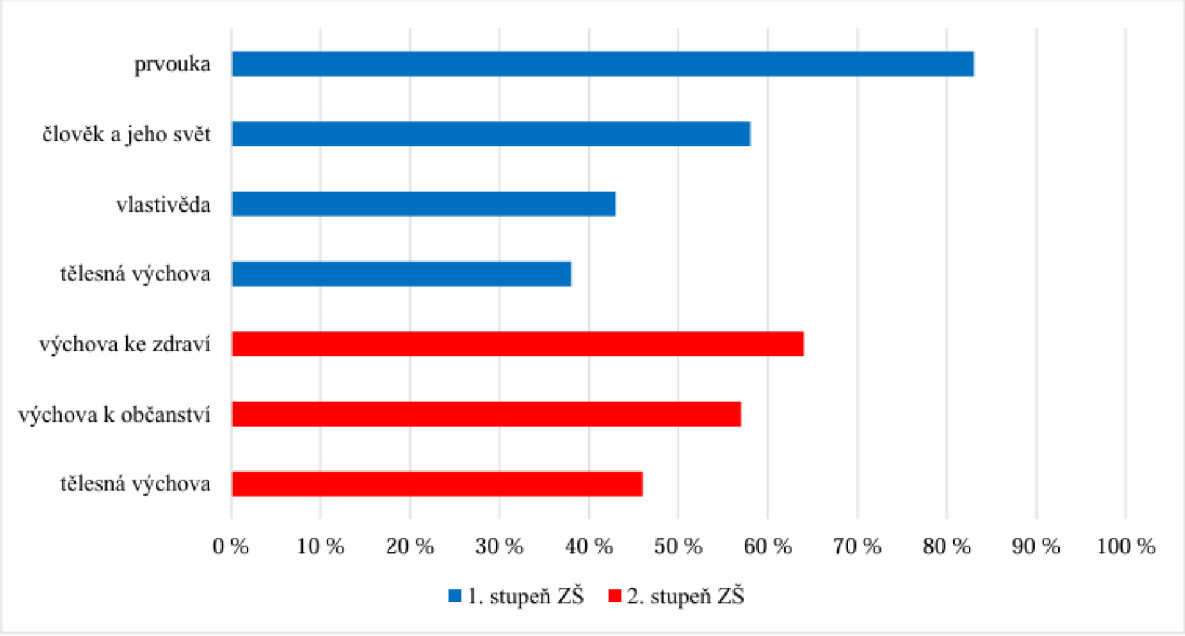

Obr. 2 *– Předměty, do kterých je dopravní výchova nejčastěji zařazena (ČŠI, 2019)*

2.2.1 Způsob aplikace dopravní výchovy v základním vzdělání

Způsob, jakým se dopravní výchova realizuje na jednotlivých školách se různí. Většina základních škol podle České školní inspekce (2019) zařazuje vybrané učivo zaměřené na témata dopravní výchovy do běžných hodin a využívají nejrůznější pomůcky k uchopení tohoto tématu (Obrázek č. 3 a 4).

Některé školy volí atraktivnější způsob a jdou cestou projektů, které mohou mít podobu pěšího výletu s aktivitami přizpůsobenými k seznámení s problematikou, cyklovýlety apod. Využít se dá i spolupráce s městskou či státní policií formou přednášek. Také je možná spolupráce s BESIP. Formu projektové aktivity, především projektového dne podle průzkumu České školní inspekce (2019) volí více než polovina základních škol.

Některé školy využívají pro výuku dopravní výchovy spolupráci s organizacemi například jako střediska volného času, které tuto výuku organizují a zaštiťují. K výuce jsou využita dopravní hřiště, kde si žáci osvojí potřebné dovednosti a znalosti v dopravní výchově. Často jsou doplněné aktivitami zaměřenými na první pomoc či zdravovědu. Podle zprávy České školní inspekce (2019) tuto možnost ve školním roce 2018/2019 využilo více než čtyři pětiny škol.

Jen několik škol se vydalo cestou přistupovat k dopravní výchově během celého roku, třeba formou povinného kroužku, kde je působení na žáky rozvrženo pravidelně a opakovaně třeba v průběhu jednoho ročníku. Ovšem tento způsob realizace dopravní výchovy uvádí Česká školní inspekce (2019) jako ojedinělý.

Jako motivace pro žáky mohou sloužit dopravní soutěže, které jsou pravidelně v rámci celé České republiky pod záštitou organizace BESIP pořádány. Některé školy si pořádají podobné soutěže i samy. Součástí takových soutěží bývá prověřování znalostí z dopravních předpisů, dopravního značení, jízda na dopravním hřišti, znalosti z oblasti zdravovědy a poskytnutí první pomoci, jízda zručnosti po nejrůznějších překážkách. Vzhledem k tomu, že pouze opakováním si žáci mohou své vědomosti z oblasti dopravní výchovy dostatečně upevnit, je nutné aktivity s touto tematikou do výuky zařazovat co nejčastěji. Právě proto se jeví školní družina jako ideální čas, kdy je možné žáky vzdělávat v oblasti dopravní výchovy. A to nenásilně, formou her, diskuzí, pohybových a výtvarných činností. (Centrum dopravního výzkumu, 2018)

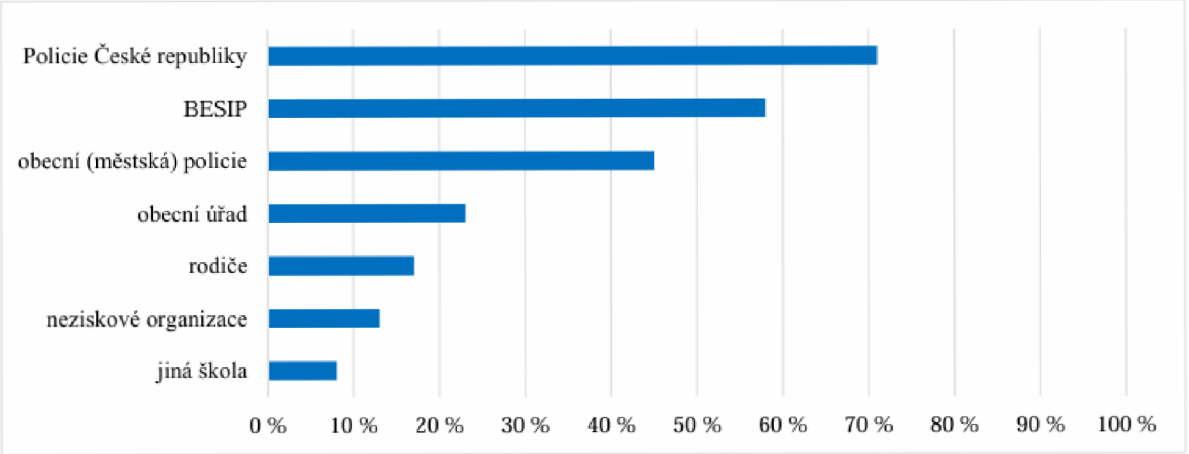

Obr. 3 – *Nejčastěji uvádění externí partneři základních škol při realizaci dopravní výchovy* (ČŠI, 2019)

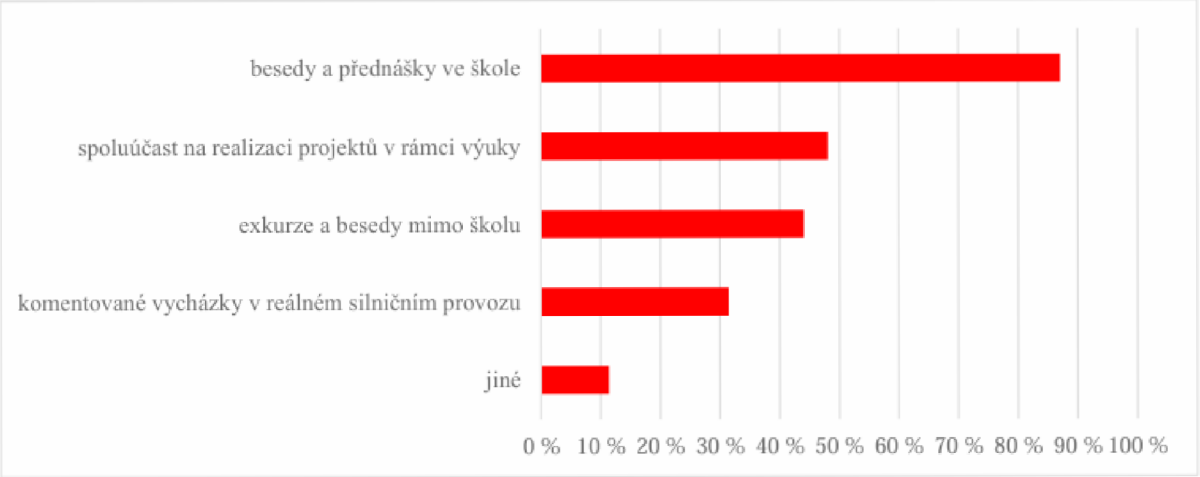

Obr. 4 – *Formy spolupráce základních škol s externími partnery při realizaci dopravní výchovy* (ČŠI, 2019)

3 Dopravní výchova v mimoškolním prostředí

3.1 Dopravní výchova v rodině

„Dobře fungující rodina je pro dítě optimálním prostředím. Poskytuje dítěti emoční podporu, péči, podněty, bezpečné hranice.“ (Jochmannová, Kimplová a Svoboda, 2023, s. 219)

Rodiče mají vliv na děti od samého počátku. Prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, a hodnoty, které mu předávají, mohou ovlivnit jeho vývoj a vnímání světa. Děti nasávají všechny vlivy a dojmy ze svého okolí. Rodiče a rodinné prostředí hrají klíčovou roli v tom, jak se dítě vyvíjí a jaké hodnoty si osvojuje. Jejich přístup k práci, vztahy mezi sebou a s ostatními lidmi, kulturní tradice či způsob trávení volného času vytváří základ pro budoucí život dítěte. Podpora, pozornost a láska ze strany rodičů jsou neocenitelné pro zdravý růst a vývoj. (Čačka, 1994)

Říčan (2006) zdůrazňuje, že některé struktury osobnosti, jako je inteligence nebo svědomí, mohou mít dědičný základ. Nicméně naše názory, postoje a myšlení jsou ovlivněny prostředím a lidmi kolem nás. Děti přejímají hodnoty a postoje od svých rodičů, rodiny a okolí. Je tedy důležité, aby dospělí byli pozorní a poskytovali pozitivní příklady, které podporují zdravý vývoj svědomí u dětí.

Podle Haldy (2020) hrají rodiče klíčovou roli v tom, jaké hodnoty, normy a pravidla se dítě naučí. Již od raného dětství jsou dětem vštěpována pravidla, která by měla platit pro všechny, bez ohledu na věk. Právě rodiče jsou prvními učiteli, a právě svým příkladem mohou své potomky pozitivně ovlivnit v jejich budoucím chování.

Dopravní výchova nezačíná ve škole či mateřské škole, ale už v rodině. Jsou to právě rodiče, se kterými se dítě začíná pohybovat na komunikacích, ať už na společných procházkách, na koloběžce či tříkolce nebo jako spolujezdec v dopravním prostředku. S dopravní výchovou v rodině by rodiče neměli otálet. Zároveň není nutné dítě stále jen napomínat a upozorňovat. Dítě se učí pozorováním svého okolí a klade otázky. Při společných procházkách si rodiče s dětmi mohou jen povídat o chování chodců a řidičů kolem a aktivně odpovídat na zvídavé otázky. Je také důležité, aby právě rodiče byli příkladem ohleduplného chování, a to nejen při procházkách, ale také při jízdě automobilem. (Votruba, 2001)

Na kole se děti mohou učit již od dvou let. Tedy mnohem dříve, než nastoupí do mateřské školy. Odrážedla jsou skvělým způsobem, jak se seznámit s rovnováhou a pohybem na kole. Děti, jak rostou, postupně získávají dovednosti a zlepšují se. Když přecházejí z odrážedla na

kolo, učí se řídit, rozjíždět i zastavovat, jezdit vpravo a dále své schopnosti zdokonalují. Je to proces, kdy se děti postupně stávají samostatnými cyklisty. To jsou dovednosti, které jim budou prospěšné i v dospělosti. Společná cyklistika je skvělým způsobem, jak spojit celou rodinu a strávit společně čas venku. Při výběru terénu a obtížnosti je však důležité brát v úvahu věk a dovednosti dítěte. Výběr tras, které jsou vhodné pro všechny členy rodiny. Menší děti mohou mít omezenou vytrvalost a dovedou se lépe vyrovnat s kratšími trasami. Nejde jen o fyzickou aktivitu, ale také o zábavu. Je tedy lepší vybírat zajímavější trasy, které mají výhledy nebo zastavení u přírodních památek. Celkově je důležité, aby cyklistika byla pro děti pozitivní zážitek, který jim přinese radost. (Šafránek, 2000)

„Když se rodina vrátí z cyklistického výletu a děti vyrazí ještě jezdit za dům, je to důkaz o správně provedené akci.“ (Šafránek, 2000, s. 64)

3.2 Organizace zabývající se dopravní výchovou a bezpečností dětí

3.2.1 Rada vlády pro bezpečnost silničního provozu (BESIP)

Asi nejvýznamnějším činitelem v oblasti dopravní bezpečnosti je právě organizace BESIP. Ta vznikla již 1. května 1967 jako výkonný orgán Ministerské koordinační komise pro bezpečnost silničního provozu. Později byl BESIP přesunut do působnosti Ministerstva vnitra ČR. Od roku 1999 spadá BESIP pod Ministerstvo dopravy. Tento Národní koordinační orgán v průběhu času prošel mnoha různými názvy, v současné době je znám jako Rada vlády pro bezpečnost silničního provozu. BESIP se po celou dobu své existence zaměřuje na bezpečnost silničního provozu a dopravní výchovu veřejnosti, a to od těch nejmladších v mateřských školách, přes starší děti na základních a středních školách až po ty nejstarší účastníky silničního provozu. Je tvůrce všech vládních programů a dokumentů v oblasti dopravní výchovy, prevence úrazů a ochrany zdraví. Zároveň je téměř výhradním autorem všech publikací v oblasti dopravní výchovy. BESIP je garantem realizace Národní strategie bezpečnosti silničního provozu pro období 2021–2030, jejímž cílem snížení počtu usmrcených a těžce zraněných osob na pozemních komunikacích. (BESIP, 2024)

BESIP (2024) také zdůrazňuje, že zajišťuje metodickou a didaktickou podporu výuky dopravní výchovy, zabývá se metodikou dopravní výchovy a preventivními kampaněmi zaměřenými na všechny účastníky silničního provozu. Zároveň také podporuje a organizuje výuku na dopravních hřištích v celé ČR. Dopravní hřiště jsou speciálně navržená místa, kde si

mohou děti v bezpečném prostředí simulovat reálné dopravní situace, učí se zde rozpoznávat dopravní značky, dopravní signály a osvojují si správné reakce na nejrůznější dopravní situace. Dopravní hřiště jsou důležitým nástrojem v oblasti prevence.

BESIP je také organizátorem celorepublikové dopravní soutěže mladých cyklistů. Soutěž je určená pro žáky základních škol ve věku 10–16 let. Tato soutěž má dlouhou tradici. Jejím cílem je prověřit znalosti a dovednosti žáků v oblasti dopravní výchovy. Soutěž je vyvrcholením celoroční výuky dopravní výchovy. Soutěž zahrnuje tři základní části, jako je teoretický test znalostí silničních pravidel, první pomoc a praktická jízda na dopravním hřišti. Organizaci soutěže zajišťuje BESIP ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Policejním presidiem Policie České republiky a Českým červeným křížem. (Dopravní soutěž mladých cyklistů, 2010)

3.2.2 Policie České republiky

Velmi důležitým orgánem v oblasti dopravní výchovy a prevence dopravních nehod je právě policie České republiky, konkrétně Preventivně informační oddělení. Toto oddělení nabízí širokou škálu aktivit zaměřených na různé věkové skupiny. Zvláštní pozornost je věnována žákům základních škol a mladistvým, kteří jsou v této oblasti tou nejzranitelnější skupinou. Jednou z důležitých funkcí je organizace vzdělávacích programů na základních školách, kde děti prostřednictvím besed na toto téma seznamují s možnými riziky, se kterými se mohou při pohybu na komunikacích setkat. Také ve spolupráci s Červeným křížem na školách pořádají dopravní dny či odpoledne, kde si žáci mohou podobně jako při dopravní soutěži mladých cyklistů na různých stanovištích prakticky vyzkoušet své znalosti a dovednosti, které nabyli ve vyučování nebo ve své rodině. (Policie ČR, 2024)

Podle oddělení prevence Policie ČR policisté Preventivně informačního oddělení působí také mimo školní prostředí. Pořádají nejrůznější bezpečnostní akce na táborech a příměstských táborech, kde děti seznamují s nástrahami, které na ně mohou nejen na silnicích čekat, učí se je rozpoznat a správně reagovat.

Ke zvyšování bezpečnosti na komunikacích velmi výrazně přispívá oddělení dopravní policie. Ti dohlíží na dodržování pravidel silničního provozu a také kontrolují technický stav vozidel, které se na vozovce pohybují. Při svých kontrolách dohlíží na dodržování zákazu užívání drog a omamných látek za volantem a zajišťuje bezpečnost a plynulost dopravy na komunikacích. (Policie ČR, 2017)

Podle Hodačové (2007) se preventivně informační oddělení také velmi aktivně podílí na osvětových kampaních zaměřených na bezpečnost silničního provozu. Ty jsou orientovány na širokou veřejnost a probíhají formou preventivních akcí či kontrol a mediálních kampaní. Cílem je rozšíření povědomí veřejnosti o pravidlech silničního provozu. Velmi důležitá je v tomto ohledu spolupráce s médii, která pomáhají šířit informace mezi veřejností. Významným projektem Policie České republiky v oblasti prevence v dopravní výchově je kampaň Zebra se za Tebe nerozhlédne! Ta cílí především na žáky 1. stupně základní školy a informace jsou dětem předávány buď přímo v silničním provozu, formou besed nebo formou krátkých kreslených videí.

3.2.3 Střediska volného času

Střediska volného času (dále SVČ) v České republice podléhají zákonu č. 561/2004 Sb., kde osmá část je věnována základním uměleckým a jazykovým školám a také zájmovému vzdělávání. Zároveň se řídí vyhláškou č. 74/2005 Sb., která specifikuje podmínky a organizaci zájmového vzdělávání ve střediscích volného času. Tato vyhláška obsahuje pravidla pro financování a organizaci činnosti, stejně jako podmínky docházky. (MŠMT, 2024)

SVČ a pedagogika volného času jsou úzce propojené oblasti, které se zaměřují na smysluplné využití volného času dětí, mládeže i dospělých. Svobodová (2023) uvádí, že podle Opaschowského by se pedagogika volného času měla řídit několika základními principy. Mezi ty patří dostupnost, tedy nabídka by měla být navržena tak, aby oslovila a zaujala konkrétní cílovou skupinu. Otevřenost, tím můžeme rozumět, že instituce zabývající se pedagogikou volného času mají být dostupné všem společenským vrstvám. Jedním z principů je i náročnost. V tomto případě se jedná o jedinečný způsob motivace, který zve k účasti. Neboť právě výzva může motivovat. Princip dobrovolnosti spočívá v tom, že si žák sám rozhoduje o své účasti na aktivitě a sám si určí i míru účasti. Absence nátlaku je také jedním z principů pedagogiky volného času, tím rozumíme, že je nutné vytvořit prostředí, kde žáci nejsou nuceni k dosažení úspěšných výsledků. I možnost výběru je velmi důležitá, jedná se o vytvoření dostatečně velké a atraktivní nabídky, která osloví široké spektrum zájemců. Pedagog volného času by měl žákům nabídnout i možnost svobodného rozhodování a možnosti být iniciativní.

Podle MŠMT (2024) jsou střediska volného času školskými zařízeními, jejichž posláním je zajištění volnočasových aktivit nejen pro děti a mládež, ale také pro dospělé a seniory. Oblast působení těchto středisek je velmi široká, jsou to pravidelné zájmové aktivity zvané kroužky,

jednorázové akce, vzdělávací kurzy, ale také tábory či adaptační programy v rámci prevence patologických jevů. Nezbytnou funkcí SVČ je poskytování metodické nebo odborné podpory školám a školským zařízením. SVČ poskytují smysluplné využití volného času, jejich úkolem je motivovat k osobnímu růstu a rozvoj klíčových kompetencí u dětí a dospívajících.

Podle SVČ Atlas-Bios (2023) v oblasti dopravní výchovy SVČ velmi úzce spolupracují s organizací BESIP. Střediska volného času často zajišťují výukové programy s touto tematikou. Výuka obsahuje teoretickou a praktickou část, která probíhá v zimní a letní etapě. Výukové programy jsou určeny pro žáky prvních až pátých ročníků základních škol. Metodickou podporu pro výuku dopravní výchovy ve SVČ zajišťuje organizace BESIP. Ve spolupráci s organizací BESIP také střediska pořádají dopravní soutěže, ale i nepravidelné jednorázové aktivity. Obvykle jsou SVČ také ve spolupráci s BESIP provozovateli dětských dopravních hřišť. Tato hřiště umožňují střediskům zajistit dopravní výuku komplexní.

4 Žák v dopravní výchově

4.1 Žák mladšího školního věku

Dítě se stává žákem nástupem do základní školy, což je obvykle mezi šestým a sedmým rokem života. Období mladšího školního věku trvá až do desátého nebo jedenáctého roku, kdy dítě přechází na druhý stupeň základní školy a vstupuje do období prepubescence, tedy počátky pohlavního dospívání. (Pugnerová, 2019)

Podle Matějčka (2008) je však přesnější školní věk členit do tří etap, kdy spolu s nástupem do školy mezi šestým a sedmým rokem dítě vstupuje do období mladšího školního věku. Mezi dětmi jsou stále poměrně velké rozdíly. Etapa mladšího školního věku je ukončena mezi osmi až devíti roky, kdy nastupuje etapa středního školního věku. V tuto dobu se individuální rozdíly mezi dětmi vyrovnávají, dítě zažívá období relativně nejvyššího zdraví a fyzické výkonnosti. Střední školní věk je období relativního klidu a citové vyrovnanosti. Děti v této etapě jsou poměrně klidné a šťastné. Tělo se připravuje na vstup do staršího školního věku a nástup pubescence, což je období pohlavního dospívání, zároveň další období bouřlivých změn a výrazných individuálních rozdílů. Starší školní věk vymezujeme nástupem na druhý stupeň základní školy, tedy mezi dvanáctým až patnáctým rokem.

I přestože období mladšího školního věku není příliš divoké, je charakteristické skutečně významnými změnami ve fyzické, kognitivní, sociální a emoční oblasti.

V oblasti fyzických změn Říčan (2006) uvádí, že průměrný chlapec vyroste o 28 cm a průměrná dívka o centimetr více. Začíná se obnovovat chrup dítěte a rysy v obličeji za čím dál víc přibližují jeho dospělé podobě. Tělesná síla u dětí mladšího školního věku je na vzestupu a tento trend pokračuje až do dovršení 15. roku života. Hrubá motorika je již na velmi dobré úrovni, zatímco jemná motorika se stále zdokonaluje. To je způsobeno tím, že smyslové vnímání a koordinace mezi zrakem a jemnými pohyby ještě nejsou plně vyvinuty.

Postupné zlepšování jemné i hrubé motoriky a vizuomotoriky, tedy koordinace pohybu očí a dalších částí těla, umožňuje dětem lépe se orientovat v prostoru, přesněji vykonávat pohyby a účastnit se různých fyzických aktivit a her. (Blatný, 2016)

Sociální změny v tomto období jsou znatelně ovlivněny nástupem povinné školní docházky. Dítě přijímá hned několik nových sociálních rolí, stává se žákem či spolužákem. Školák začíná více chápat význam pravidel a povinností a učí se spolupracovat s ostatními

dětmi i dospělými, čímž se v sociálních dovednostech výrazně zdokonaluje. Žák vstupem do školy získává možnost se uplatnit v mnohem širším kolektivu než dosud. Jakmile si dítě začne rozšiřovat své sociální zkušenosti mimo rodinné prostředí, může se objevit tendence k rivalitě a soutěživosti. Na druhou stranu, některé děti mohou reagovat opačně a stát se ve svém chování pasivními až nemluvnými. (Pugnerová, 2019)

Komunikace s vrstevníky se postupem času zdokonaluje díky zlepšujícímu se rozpoznávání vlastních emocí. Právě proto můžeme říct, že se v tomto období regulace a vyjadřování emocí přibližuje kulturním normám v dané společnosti. (Blatný 2016)

Podle Říčana (2006) je u dětí v mladším školním věku velmi důležitá schopnost dokázat se soustředit. Schopnost odložit svou touhu a potěšení a věnovat se pro něj méně osobním věcem. Zároveň Vágnerová a Lisá (2021) říká, že různé podněty mohou být různě náročné pro udržení pozornosti. Pro pedagoga je proto klíčové vytvářet prostředí, které podporuje různé smyslové vnímání žáků, jako například vizuální, sluchové, pohybové.

Myšlení dítěte mladšího školního věku je vázáno na praktickou zkušenost. To znamená, že děti v tomto věku dovedou teoreticky uvažovat o věcech, se kterými se již dříve reálně setkaly. Názory dospělých často vnímají jako nepopiratelnou pravdu, protože dospělí pro ně představuje autoritu, ke které vzhlíží. Tento přístup se mění s věkem, kdy děti začínají rozvíjet své kritické myšlení a schopnosti analyzovat informace, z dítěte se stává střízlivý realista. (Vágnerová a Lisá, 2021)

Vágnerová a Lisá (2021) také uvádí, že v počátku školáci nedovedou vyhodnotit obtížnost zadaného úkolu, proto k dosažení požadovaného cíle vynakládají nepřiměřený čas a úsilí. Často volí stále stejný způsob řešení, i když se ukáže, že není vhodný. Sedmileté děti často nedokážou rozlišit mezi zvládnutelným a nezvládnutelným učivem. Tato schopnost se vyvíjí až kolem devátého roku věku. V důsledku toho mohou tyto děti přeceňovat své schopnosti a síly, což může trvat až do středního školního věku. U mladších školáků může sebepřeceňování pomoci udržet motivaci, i když jim něco nejde. Je však důležité si uvědomit, že přílišná sebedůvěra ve vlastní schopnosti může vést k většímu riziku úrazů právě v tomto věku.

Školní docházka má významný dopad na rozvoj paměti a myšlení u dětí. Zlepšuje se rozsah a rychlost paměti a myšlenkových procesů, což umožňuje komplexnější uvažování. Dále se také posiluje logické myšlení, které se stává běžnou součástí života dítěte. Výrazný mezník v rozvoji kognitivních funkcí je ve chvíli, kdy se dítě naučí číst. V tomto okamžiku se mu otevírá brána nejen do světa fantazie, ale i dalšího zdroje poznání. (Říčan, 2006)

4.2 Žák jako chodec

Učivo dopravní výchovy na 1. stupni ZŠ je rozloženo do dvou etap. První fáze probíhá v průběhu prvního až třetího ročníku a je zaměřena na žáka jako chodce. V tomto období se učitelé a vychovatelé věnují tématu bezpečné chůze po dopravních komunikacích. Základním pilířem je především osvojení základních dovedností a znalostí, které jsou nezbytné pro bezpečný pohyb v silničním provozu, pochopit rizika, která pohyb na komunikacích představuje. Tyto poznatky jsou aplikovány od těch nejzákladnějších v 1. ročníku základní školy a postupně během 2. a 3. ročníku jsou prohlubovány. Je nezbytné, aby poznatky nebyly jen teoretické, ale i praktické. Důležitou součástí dopravní výchovy je vychovávat žáky nejen ke znalostem silničního provozu, ale také k ohleduplnosti, odpovědnosti za svou bezpečnost a za zdraví své i zdraví druhých. (Centrum dopravního výzkumu, 2018)

Ačkoliv je již žák prvního ročníku schopen se na komunikacích samostatně pohybovat, komunikovat a reagovat na okolní podněty, v dopravě je tou nejzranitelnější skupinou. Stále ještě nedostatečný rozvoj hrubé motoriky a špatný odhad vzdálenosti a rychlosti vozidel na komunikaci způsobují zvýšené riziko nebezpečí pro tyto žáky. Také přecenění svých sil a unáhlená rozhodnutí, kdy si žák neuvědomuje reálná rizika a snaží se dokazovat své schopnosti, může vést k ohrožení nejen svého bezpečí. Znevýhodněn bývá také z důvodu své výšky, kdy je malý na to, aby viděl a byl viděn přes některé překážky, které se na komunikaci nebo v její blízkosti mohou objevit. Podle statistik je nejčastější příčinou nehod náhlé vstoupení do vozovky. (Centrum dopravního výzkumu, 2018)

V prvním ročníku žáci zjišťují, že účastníkem silničního provozu je chodec i cyklista. Základem je zdokonalování se v pravolevé orientaci, osvojení základních pravidel chůze po chodníku, chůze po silnici, přecházení komunikace po přechodu i mimo něj, vhodná a nevhodná místa ke hře a seznámení se s reflexními prvky vhodnými pro chodce. Také se žáci seznamují se základními pojmy jako například dopravní prostředky, chodník, obrubník, silnice či přechod pro chodce. Cílem výuky je poznat okolí s ohledem na bezpečnost. Seznámit se s modelovými situacemi, které mohou žáky potkat při cestě do školy a ze školy. (Frajerová, 2012)

V druhém a třetím ročníku jsou základní znalosti žáků, které již získali v prvním ročníku, rozšiřovány a prohlubovány. Žáci jsou vedeni k pochopení nutnosti bezpečného a ohleduplného chování, vnímaní dění okolo všemi svými smysly a chápání souvislostí. Je kladen důraz na pochopení rizik v silničním provozu. (Frajerová, 2012)

4.2.1 Charakteristika a vybavení chodce

Frajerová (2012) uvádí, že podle zákona 361/2000 Sb. je chodce nejen každý člověk, který jde po chodníku či komunikaci, ale také všichni, kdo jedou na bruslích, koloběžce, skateboardu, lyžích. I pokud účastník silničního provozu vede kolo či psa, je pokládán za chodce. Chodcem je dokonce i cyklista do deseti let.

Chodci by měli vždy využívat chodník nebo stezku pro chodce. Pokud to není možné, měli by se pohybovat po levé krajnici vozovky, a to maximálně ve dvojici. Při snížené viditelnosti nebo hustém provozu by měli chodci jít vždy za sebou. Pokud chodec nese předmět, který by mohl ohrozit provoz na chodníku, měl by se pohybovat po pravé krajnici vozovky. (Bezpečné cesty, 2024)

Chodec by měl nosit pestré oblečení, ať už se pohybuje po chodníku nebo po silnici. Doporučuje se také používat reflexní nebo fluorescenční prvky na oblečení, botách nebo školních taškách. Za snížené viditelnosti by měl mít chodec tyto prvky viditelné ze všech stran. (Bezpečné cesty, 2024)

Pro bezpečný pohyb na komunikacích je klíčové být dobře viditelný. Fluorescenční a reflexní materiály jsou vynikající volbou pro zvýšení viditelnosti, protože zvyšují světelný kontrast vůči pozadí a prodlužují vzdálenost, na kterou řidič může reagovat. Jak je znázorněno na obrázku č. 5, různé druhy oblečení mají odlišnou viditelnost. Reflexní prvky jsou dnes běžnou součástí vrchních vrstev oblečení a školních batohů. Fluorescenční materiály jsou navrženy tak, aby zvyšovaly viditelnost během dne a za soumraku, ale ve tmě tolik účinné nejsou. Nejčastějšími barvami jsou jasně žlutá, zelená a oranžová. Naopak reflexní materiály odrážejí světlo zpět ke zdroji v úzkém kuželu, což výrazně zvyšuje viditelnost až na vzdálenost 200 metrů, zejména za tmy a při snížené viditelnosti. (BESIP, 2024)

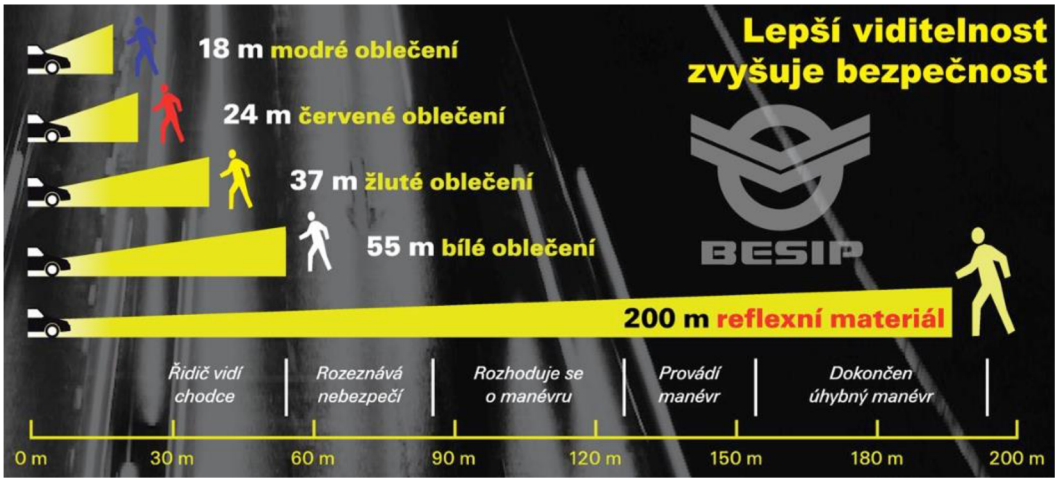

Obr. č. 5 *– Viditelnost chodce za snížené viditelnosti (BESIP, 2024)*

4.3 Žák jako cyklista

Podle zákona č. 361/2000 Sb. se po dovršení desátého roku z žáka stává cyklista a smí se pohybovat na silnici, místní komunikaci či veřejně přístupné účelové komunikaci na jízdním kole bez doprovodu zletilé osoby. Přestože není povinností cyklisty mít řidičské oprávnění, je podle zákona řidičem bezmotorového vozidla a tím i účastníkem silničního provozu. (BESIP, 2019)

BESIP (2019) uvádí, že jako účastník silničního provozu by měl cyklista skvěle ovládat nejen všechna pravidla pro pohyb na silnici a komunikacích. Ale hlavně by měli žáci bezpečně ovládat své jízdní kolo. Kromě samotné jízdy na jízdním kole je nutné, aby žák zvládal rozjezd a jízdu do kopce či z kopce, bezpečné předjíždění a ukazování změny směru jízdy či pohyb v křižovatkách.

Právě ve čtvrté třídě většina dětí dovrší deseti roků a mohou se pohybovat na komunikacích samostatně. Proto se ve čtvrtém ročníku učivo dopravní výchovy dostává do své 2. části, která se zaměřuje na žáka jako na cyklistu. Získané znalosti se následně v pátém ročníku rozvíjí a prohlubují. (Centrum dopravního výzkumu, 2018)

Žáci jsou seznamování s technickými požadavky, jako je povinná výbava kola, výbava pro jízdu za snížené viditelnosti či doporučené vybavení kola. (Frajerová, 2011)

Podle platného předpisu zákona č. 56/2001 Sb. je cyklista mladší 18 let povinen mít řádně nasazenou a připevněnou přilbu na hlavě. (BESIP, 2019)

Nejčastější způsob pro zajištění výcviku pro cyklisty je prostřednictvím střediska volného času a dětského dopravního hřiště. Po úspěšném dokončení výcviku na dětském dopravním hřišti žák získává tzv. Průkaz cyklisty. Získání tohoto průkazu může být velmi motivační. (BESIP, 2019)

Výcvik je rozdělen do dvou etap, pět hodin na podzim a pět hodin na jaře. Podzimní část výuky zahrnuje dvě hodiny teorie, kde se děti seznamují se základními pravidly, dopravními značkami a řešením dopravních situací v křižovatkách. Následují tři hodiny praktického výcviku na dopravním hřišti. (BESIP, 2019)

Jarní část obsahuje tři hodiny teorie, kde se žáci připravují na závěrečné přezkoušení. Jedna hodina je věnována závěrečnému přezkoušení pravidel silničního provozu pomocí testu. V jarní části je rovněž prováděn praktický výcvik, včetně závěrečného přezkoušení. Nezbytná je i účast učitele, který v rámci výuky provede opakování učiva z podzimní části výcviku. (BESIP, 2019)

4.3.1 Charakteristika a vybavení cyklisty

Podle BESIP (2019) musí být kolo, které je připraveno k jízdě na veřejných komunikacích, vybaveno povinnými prvky, které stanovuje vyhláškou č. 341/2014 Sb. Tyto prvky jsou názorně zobrazeny na obrázku č. 6. Povinná výbava jízdního kola zahrnuje dvě na sobě nezávislé účinné brzdy, zadní odrazku červené barvy (odrazové materiály, které nahrazují zadní odrazku, mohou být umístěny i na oděvu či obuvi cyklisty), přední odrazku bílé barvy (také tyto mohou být umístěny na oděvu či obuvi cyklisty), odrazky oranžové barvy na obou stranách šlapacích pedálů (mohou být umístěny i na obuvi cyklisty) a nejméně jednu boční oranžovou odrazku na každé straně kola, která je umístěna na paprscích předního kola, zadního kola nebo obou kol. Pro jízdu za snížené viditelnosti musí být kolo vybaveno světlometem svítícím dopředu bílým světlem, zadní svítilnou červené barvy a zdrojem elektrické energie, který zajistí svítivost světel nejméně na 1,5 hodiny bez přerušení.

Technické požadavky, které musí kolo pohybující se na veřejných komunikacích splňovat. Mezi tyto podmínky patří, že volné konce trubky řídítek musí být spolehlivě zaslepeny, zakončení ovládacích páček brzd a páček měničů převodů musí být obaleny materiálem pohlcujícím energii nebo musí mít hrany o předepsaném poloměru zakřivení, matice nábojů kol musí být uzavřené (pokud nejsou křídlové či rychloupínací) a pneumatiky a ráfky nesmí vykazovat trhliny či praskliny. (BESIP, 2019)

Podle BESIP (2019) je pro provoz jízdního kola na komunikacích stanoveno i doporučené vybavení, které sice vyhláška č. 341/2014 Sb. neobsahuje, ale z důvodu zvýšení bezpečnosti je doporučeno. Toto doporučené vybavení zahrnuje zvonek, kryt řetězu, blatníky a další reflexní prvky na těle cyklisty.

Podle zákona č. 56/2001 Sb. je cyklista mladší 18 let povinen používat helmu schváleného typu. I když je trh nasycen nepřeberným množstvím oblečení určeného pro cyklisty, žádná vyhláška ani zákon nevyžaduje speciální druh odívání. (BESIP, 2019)

Obr. 6 - Vybavení cyklisty (BESIP, 2024)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 Metodologie bakalářské práce

Praktická část této bakalářské práce se skládá ze dvou hlavních částí, které se vzájemně doplňují a poskytují komplexní pohled na realizaci dopravní výchovy ve školních družinách.

Cílem praktické části bakalářské práce je navrhnout, popsat, realizovat a následně zhodnotit metodiku pro desetidenní projekt zaměřený na dopravní výchovu, který bude zahrnovat různé metody výuky a praktické aktivity pro děti ve školních družinách, s cílem zvýšit jejich povědomí o dopravní bezpečnosti a odpovědném chování v silničním provozu. Úkolem projektu je posílit dopravní výchovu žáků, která je organizována prostřednictvím školní výuky, ale také doplňuje tuto výuku o praktické zkušenosti a dovednosti. Projekt je navržen tak, aby děti získaly nejen teoretické znalosti, ale i praktické dovednosti, které jim pomohou bezpečně se pohybovat v dopravním prostředí.

Cílem druhé části je provést dotazníkové šetření, které se soustředí na zajištění dopravní výchovy ve školních družinách, a to nejen z hlediska materiálního vybavení, ale i v kontextu používaných metod a vyučovaných témat. Dotazníkové šetření umožní získání dat týkajících se stavu a realizace dopravní výchovy ve školních družinách základních škol v Olomouckém kraji. Tento výzkum se soustředí na zjištění aktuálního stavu implementace dopravní výchovy v praktickém prostředí školních družin.

5.1 Úvod do projektu

Hlavním cílem je navrhnout, popsat, realizovat a následně zhodnotit metodiku (Příloha 2) pro desetidenní projekt zaměřený na dopravní výchovu, který bude zahrnovat různé metody výuky a praktické aktivity pro děti ve školních družinách, s cílem zvýšit jejich povědomí o dopravní bezpečnosti a odpovědném chování v silničním provozu. Do projektu je zapojena heterogenní skupina žáků druhého, třetího a čtvrtého ročníku plně anonymizované základní školy, která navštěvuje školní družinu. Projekt je realizován na venkovské základní škole 1. stupně, která se nachází v přerovském okrese a navštěvuje ji celkem 97 žáků ve všech pěti ročnících, a to především z této obce a okolí. Projekt je rozvržen do deseti po sobě jdoucích dnů s časovou dotací 30 až 90 minut, přičemž vybrané aktivity jsou tematicky propojeny s dopravní výchovou. Zvolené aktivity jsou vhodné pro prostředí školní družiny a její okolí, které děti dobře znají a pohybují se v něm. Navíc jsou koncipovány tak, aby byly realizovatelné v jakémkoliv ročním období. Návrh projektu může sloužit jako teoretická příprava pro jeho praktickou realizaci.

Záměrem projektu je hravou a nenásilnou formou prohlubovat u dětí již získané znalosti z oblasti dopravní výchovy a zároveň podporovat rozvoj vzájemné komunikace, spolupráce a sociálních dovedností. Aktivity jsou navrženy tak, aby bylo možné využít maximální množství času, které školní družina nabízí, ale zároveň umožnily dětem věnovat se i vlastním aktivitám a relaxaci.

Očekávané výstupy tohoto projektu:

- **Upevnění schopnosti orientace v místě školy** – žáci se naučí bezpečně orientovat v okolí školy, včetně důležitých orientačních bodů a tras, které běžně používají.
- **Prohloubení pravolevé orientace** – žáci budou schopni se lépe orientovat a správně reagovat při pohybu na komunikacích, což je klíčové pro bezpečný pohyb v prostoru.
- **Upevnění znalostí základního dopravního značení pro chodce a cyklisty** – projekt se zaměří na výuku rozpoznávání důležitých dopravních značek, které mají vliv na bezpečnost chodců a cyklistů.
- **Znalost dopravního značení v okolí školy** – žáci se seznámí s dopravními značkami a pravidly platnými přímo v okolí školy, což přispěje k jejich větší bezpečnosti na cestách.
- **Bezpečný pohyb na dopravních komunikacích a přecházení komunikace** – projekt podpoří děti v rozvoji schopnosti správně přecházet vozovku a bezpečně se pohybovat na veřejných komunikacích.
- **Základní znalost první pomoci** – součástí výuky bude také seznámení s jednoduchými postupy první pomoci, které mohou děti využít v případě potřeby.
- **Upevnění znalosti důležitých telefonních čísel** – projekt se zaměří na zapamatování si klíčových telefonních čísel pro pomoc v nouzových situacích, jako jsou tísňové linky nebo čísla záchranných složek.

Při tvorbě projektu je kladen důraz na využívání metod a činností, které podporují aktivní zapojení žáků a probouzí jejich zájem. Projekt spojuje různé činnosti, jako jsou procházky, soutěže, hry, výtvarné aktivity či čtení, s cílem rozvíjet schopnosti a dovednosti v oblasti dopravní výchovy, ale také tvořivost, spolupráci a empatii dětí.

Tento projekt tedy bude podporovat komplexní rozvoj žáků v oblasti dopravní výchovy, orientaci v okolí, bezpečnosti a zodpovědnosti, což přispěje k jejich větší samostatnosti a bezpečnému pohybu ve veřejném prostoru.

Organizační forma

V rámci tohoto projektu bude výuka organizovaná především formou skupinové výuky, projektového vyučování a kooperativní výuky, přičemž každá z jmenovaných forem výuky bude u žáků podporovat aktivní učení, spolupráci a rozvoj praktických dovedností z oblasti dopravní výchovy.

Metody výuky

V rámci projektu zaměřeného na dopravní výchovu budou využity různé výukové metody, které podpoří aktivní a praktické učení žáků. Cílem je nejen získání teoretických znalostí o dopravních pravidlech, ale také rozvoj praktických dovedností potřebných pro bezpečné chování v dopravním prostředí, které žáky připraví na reálné situace, se kterými se mohou setkat. Projet zaměřený na dopravní výchovu dětí bude kombinovat výukové metody slovní, názorné a praktické, které budou vzájemně propojeny. Bude využito dialogu, diskuze, instruktáže, ale také řešení problémových úloh.

5.2 Dotazníkové šetření

Součástí této bakalářské práce je také dotazníkové šetření zaměřené na sběr a analýzu dat. Cílem dotazníkového šetření, je získání dat týkajících se stavu a realizace dopravní výchovy ve školních družinách základních škol v Olomouckém kraji, a to nejen z hlediska materiálního vybavení, ale i v kontextu používaných metod a vyučovaných témat. Podle Chrásky (2016) je dotazníkové šetření jednou z nejběžnějších a nejefektivnějších metod sběru dat v pedagogice, protože umožňuje systematicky a rozsáhle získat informace od širšího okruhu respondentů. Tato metoda se vyznačuje jednoduchostí, rychlostí a efektivitou, což je zvlášť výhodné při zkoumání témat, která se týkají velkého počtu škol nebo institucí.

Dotazníky byly distribuovány vychovatelům školních družin, kteří odpovídali na otázky týkající se jejich praxe a přístupu k dopravní výchově. Tento proces umožnil získat přímé a konkrétní informace o jejich každodenní práci s dětmi a o tom, jakým způsobem se dopravní výchova ve školních družinách realizuje. Data byla následně analyzována a interpretována, což poskytlo přehled o aktuálním stavu výuky dopravní výchovy v dané oblasti.

Dotazníkové šetření bylo realizováno formou elektronických dotazníků, které byly rozeslány ředitelům základních škol v přerovském okrese. I přesto, že byla provedena telefonická urgence a žádost o předání dotazníků vychovatelům školních družin, účast byla

nižší, než bylo původně očekáváno. Vzhledem k této skutečnosti, a s cílem získat širší vzorek dat, jsme se rozhodli rozšířit šetření na celý Olomoucký kraj. Dotazníky byly nakonec vyplněny na 75 školách z celkového počtu 330 dotázaných základních škol, což poskytlo dostatečně reprezentativní vzorek pro analýzu

5.2.1 Cíle a výzkumné otázky

Hlavním cílem dotazníkového šetření je podrobně zmapovat charakteristiku a kvalitu výuky dopravní výchovy ve školních družinách základních škol v Olomouckém kraji. Toto zmapování je důležité pro pochopení současného stavu a efektivity výuky dopravní výchovy v regionu.

Dílčími cíli šetření jsou zjistit, jakým způsobem je dopravní výchova ve školních družinách realizována, jaké metody a materiály se používají při výuce a jaké aktivity vychovatelé považují za nejvhodnější pro výuku dopravní výchovy. Dílčím cílem je také zjištění, zda jsou vychovatelé dostatečně proškoleni a vybaveni pro výuku dětí v oblasti dopravní výchovy, což má přímý vliv na kvalitu a bezpečnost této výuky.

Výzkumné otázky:

- Je dopravní výchova součástí ŠVP ve školní družině?
- Jaká je časová dotace věnována dopravní výchově v rámci školního roku?
- Jaké oblasti dopravní výchovy jsou ve školní družině nejčastěji vyučovány?
- Jakým způsobem se dopravní výchova ve školní družině nejčastěji vyučuje?
- Je materiální zajištění školních družin pro výuku dopravní výchovy dostatečné?

5.2.2 Výsledky dotazníkového šetření

Dotazník (Příloha 1), který je součástí praktické části bakalářské práce, byl distribuován a vyplňován v elektronické podobě. Tento způsob sběru dat umožnil účastníkům dotazníkového šetření pohodlně a efektivně vyplnit dotazník online, což zároveň zajistilo anonymitu odpovědí. Všichni respondenti byli informováni, že jejich odpovědi budou zpracovány anonymně a budou použity pouze pro účely výzkumu, čímž se zaručila ochrana jejich osobních údajů a soukromí.

Dotazník se skládá celkem z 15 otázek, přičemž většina z nich je uzavřeného typu. Uzavřené otázky umožňují snadnější a rychlejší analýzu získaných dat, protože poskytují konkrétní odpovědní možnosti, ze kterých si respondenti vybírají tu nejvhodnější. Takovéto

otázky přispívají k větší objektivitě při vyhodnocování odpovědí a zjednodušení statistického zpracování výsledků. V dotazníku jsou zahrnuty i některé otázky s možností více odpovědí, které umožňují respondentům vyjádřit širší spektrum názorů. Anonymita a elektronická forma dotazníku rovněž přispívají k vyšší míře otevřenosti a upřímnosti odpovědí, což zajišťuje kvalitní a relevantní data pro následnou analýzu.

Otázka č.1 – Kolik žáků navštěvuje školní družinu?

Odpovědi na tuto otázku vedou k lepšímu pochopení struktury školních zařízení v Olomouckém kraji a jejich kapacity, což může mít vliv na organizaci školních družin a dalších podpůrných aktivit pro děti.

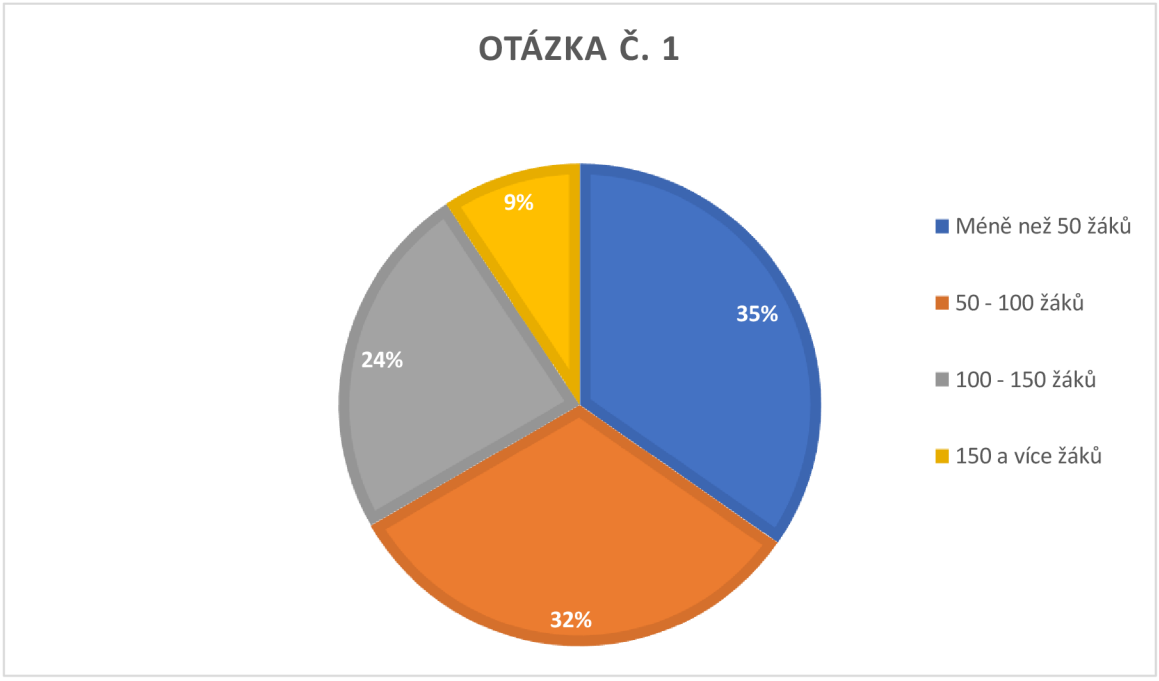

Graf 1 – otázka č. 1 – Kolik žáků navštěvuje vaši školní družinu?

Na tuto otázku nejčastější odpovědi respondentů byly méně než 50 žáků a 50 až 100 žáků, to naznačuje, že v regionu převládají menší školy s nižším počtem žáků. Což může ovlivňovat i organizaci školní družiny a přístup ke školním aktivitám. Takovýto rozměr škol také může ukazovat na specifické potřeby a výzvy, kterým tyto školy čelí, jako je například omezený prostor, personální zajištění nebo specifické požadavky na výuku a volnočasové aktivity pro menší kolektivy dětí.

Otázka č. 2 – Které ročníky navštěvují Vaši školní družinu?

Tato otázka nám poskytuje cenné informace o věkovém složení dětí, které školní družinu navštěvují. Získané údaje mohou výrazně ovlivnit porozumění specifickým potřebám těchto dětí a napomoci lepší organizaci aktivit a činností v družině, které by měly být přizpůsobeny věkovým a vývojovým rozdílům mezi dětmi.

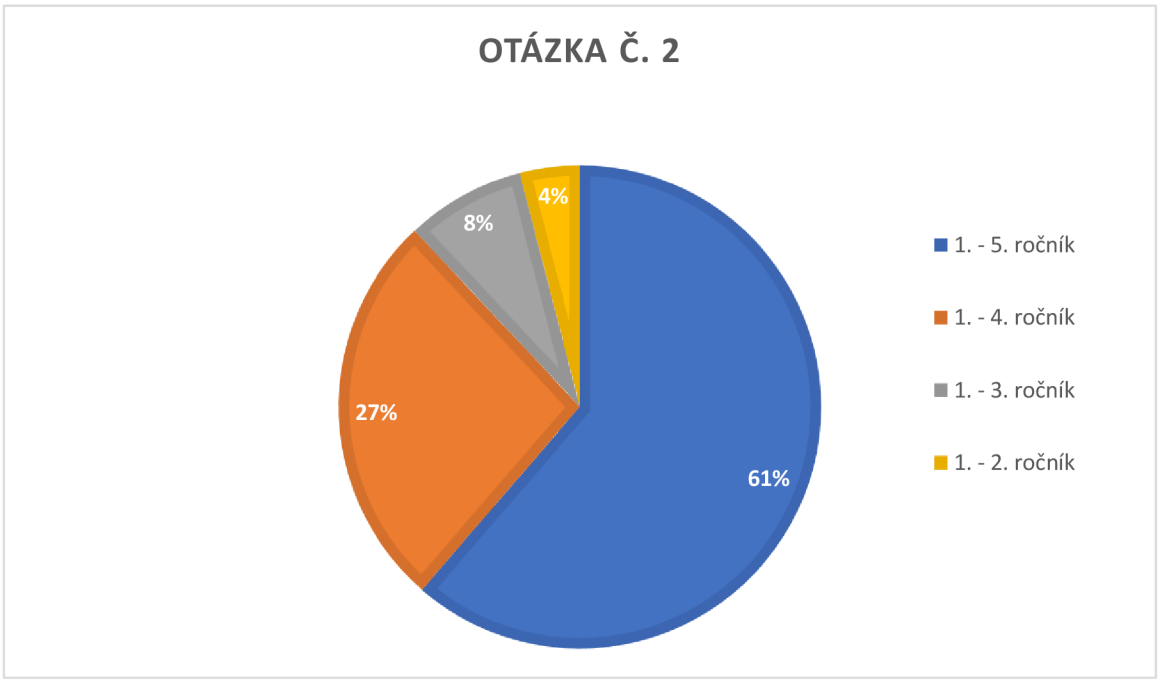

Graf 2 – Otázka č. 2 – Které ročníky navštěvují Vaši družinu?

Více než 60 % odpovědí na tuto otázku bylo, že školní družinu navštěvují žáci 1. až 5. ročníku. Tato skutečnost naznačuje, že věková struktura většiny školních družin v Olomouckém kraji se soustředí na děti ve věku od 7 do 11 let. Věkové rozpětí je tedy velmi široké, což může znamenat, že školní družiny musí přizpůsobit své činnosti různým vývojovým fázím žáků. To může zahrnovat jak individuální přístup k mladším žákům, tak i zohlednění rostoucí samostatnosti starších dětí, toto je důležité zohlednit při plánování aktivit a organizování volnočasových programů.

Otázka č. 3 – Je dopravní výchova součástí ŠVP ve Vaší školní družině?

Naprostá většina odpovědí je "Ano" – dopravní výchova je součástí ŠVP školní družiny. To naznačuje, že školy v Olomouckém kraji kladou důraz na vzdělávání žáků v oblasti bezpečnosti v silničním provozu již od raného věku. Zařazení dopravní výchovy do školního vzdělávacího programu školní družiny může pomoci žákům osvojit si základní pravidla bezpečnosti a přispívat tak k jejich ochraně a zodpovědnému chování v každodenním životě.

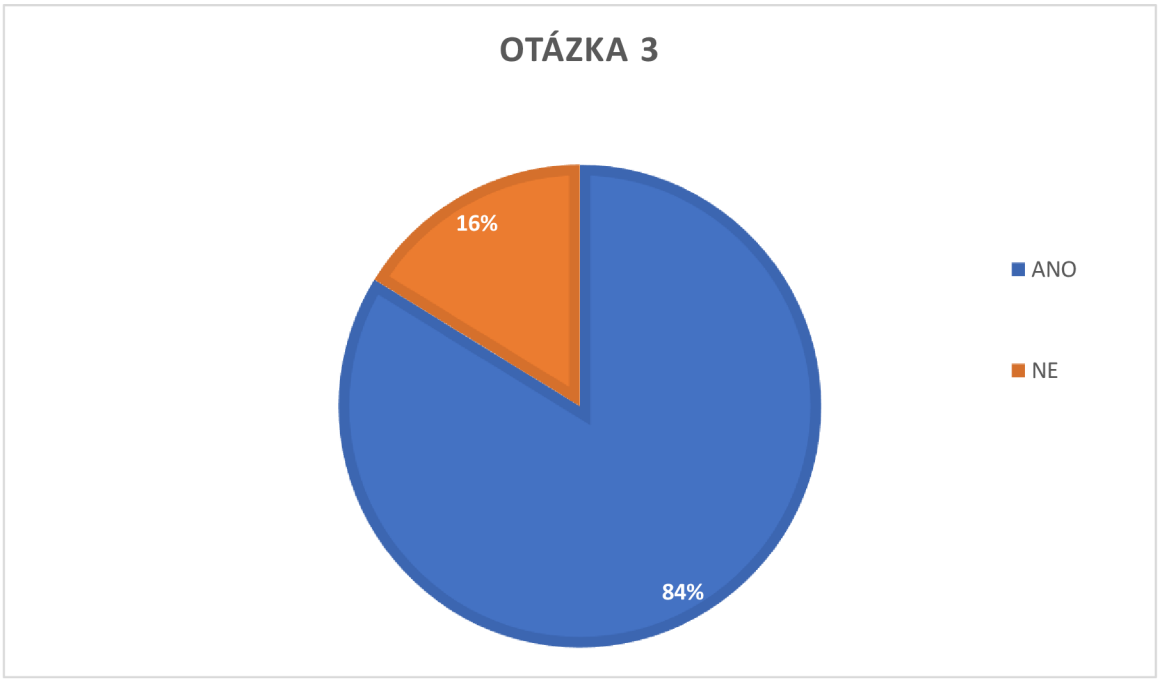

Graf 3 – Otázka č. 3 – Je dopravní výchova součástí ŠVP ve Vaší školní družině?

Otázka č. 4 – Kolik času během jednoho školního roku věnujete ve ŠD dopravní výchově?

Jak respondenti odpovídali na tuto otázku, může nabídnout pohled na intenzitu, s jakou je dopravní výchova realizována ve školních družinách. Rozdíly v odpovědích mohou poskytnout informace o tom, zda školy věnují dostatečnou pozornost této oblasti a jakým způsobem ji integrují do svého vzdělávacího plánu, tím může být ovlivněna efektivita a hloubka výuky zaměřené na bezpečnost dětí v silničním provozu.

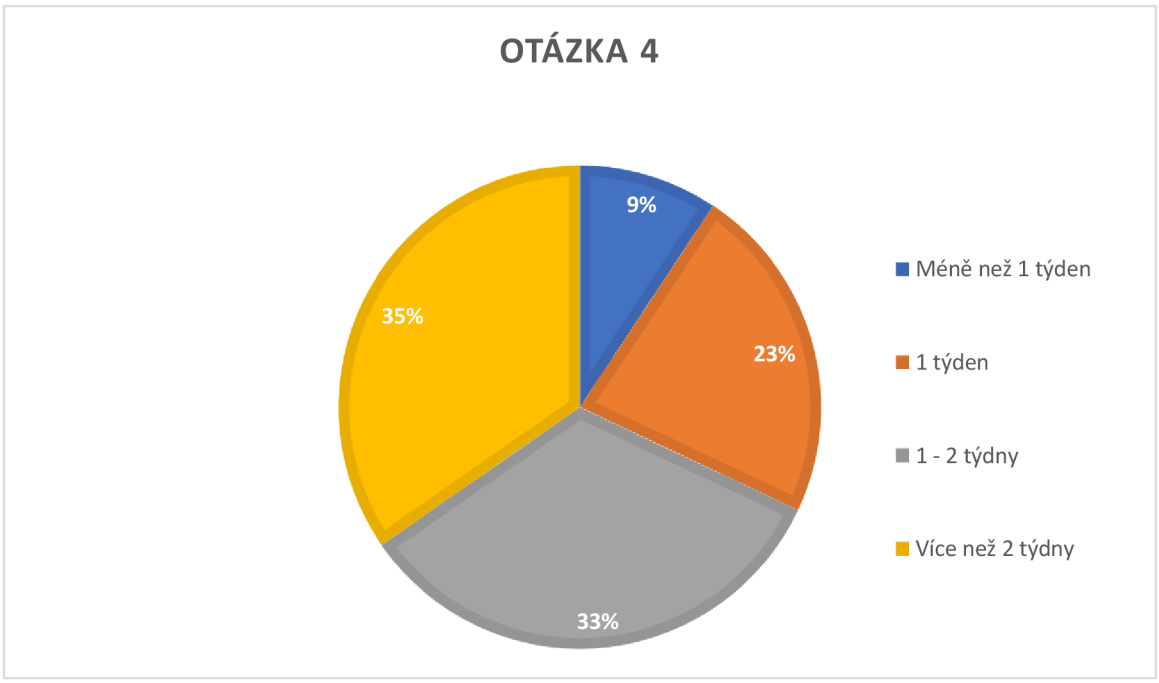

Graf 4 – Otázka č. 4 - Kolik času během jednoho školního roku věnujete ve školní družině dopravní výchově?

Frekvence, s jakou je dopravní výchova zařazována do programu školních družin v Olomouckém kraji, svědčí o důležitosti tohoto tématu. Celkem 26 dotazovaných uvedlo, že dopravní výchovu vedou častěji než 2 týdny za rok, 25 dotazovaných 1 až 2 týdny, 17 dotazovaných 1 týden a 7 dotazovaných méně než 1 týden. To ukazuje, že míra zařazování dopravní výchovy je různá. Většina škol se jí však věnuje pravidelně, ale intenzita vzdělávání se liší, což může odrážet rozdílné přístupy škol k výuce bezpečnosti v silničním provozu.

Otázka č. 5 – Jaké oblasti dopravní výchovy se ve ŠD nejčastěji věnujete?

Tato otázka nabídla dotazovaným více možností odpovědí, tím bylo umožněno získat komplexní přehled o oblastech, kterým se školní družiny v Olomouckém kraji věnují v rámci dopravní výchovy. Díky tomu bylo možné zjistit, které aspekty bezpečnosti v silničním provozu jsou považovány za nejdůležitější a na které se školy zaměřují nejčastěji. Tato struktura odpovědí umožňuje lépe porozumět prioritám škol při výchově dětí k bezpečnému chování v různých dopravních situacích.

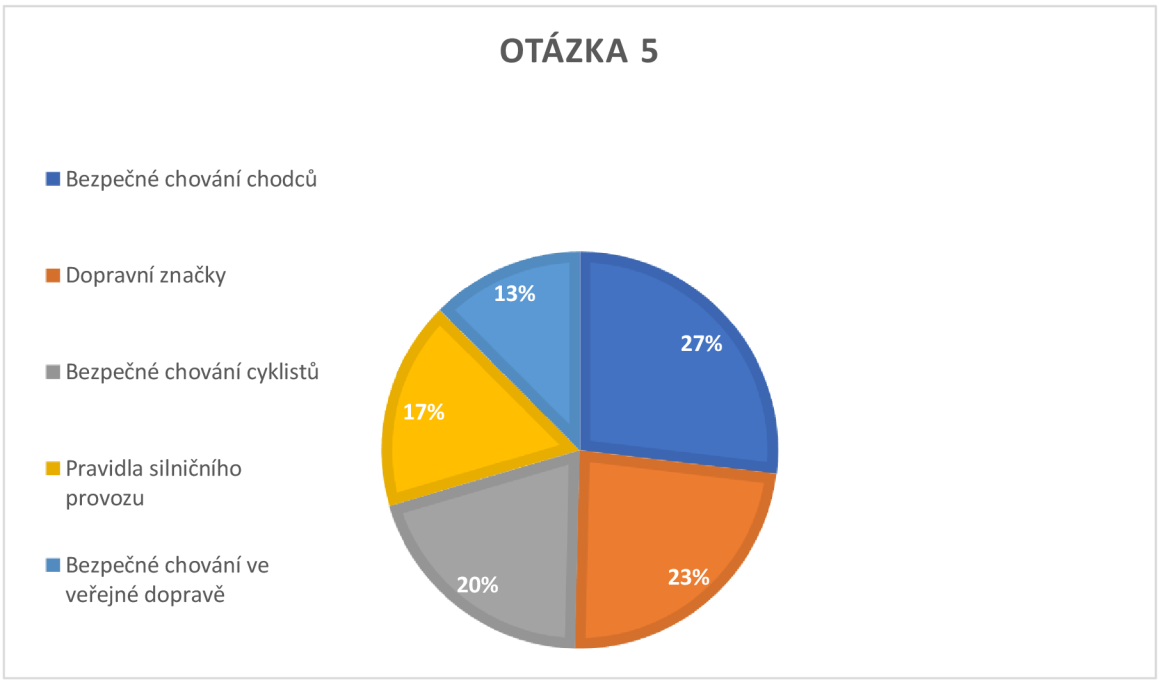

Graf 4 – Otázka č. 4 - Kolik času během jednoho školního roku věnujete ve školní družině dopravní výchově?

Výsledky šetření ukazují, že ve školních družinách v Olomouckém kraji věnují největší pozornost oblasti zaměřené na bezpečné chování chodců a dopravním značkám. Méně se zaměřují na chování cyklistů, ale i přesto je toto téma považováno za důležité. Nejméně častým tématem je bezpečné chování ve veřejné dopravě. Celkově lze však říci, že školní družiny v regionu kladou velký důraz na výuku základních zásad bezpečnosti v dopravě, což pomáhá žákům rozvíjet potřebné znalosti pro bezpečné chování v každodenním životě.

Otázka č. 6 – Jakým způsobem zařazujete ve ŠD dopravní výchovu do výuky?

To, jaké aktivity jsou voleny pro výuku dopravní výchovy ve školní družině, zda praktický nácvik, kreativní dílny, teoretická výuka, či zda škola nabízí komplexní výuku prostřednictvím zájmového kroužku, je důležitým ukazatelem přístupu k této oblasti. Tato volba aktivit nám může ukázat, jak různorodě a efektivně je dopravní výchova integrována do školního vzdělávacího programu (ŠVP) ve školních družinách a jakým způsobem školy podporují rozvoj dovedností a vědomostí dětí, které jsou nezbytné pro jejich bezpečné chování v dopravním prostředí.

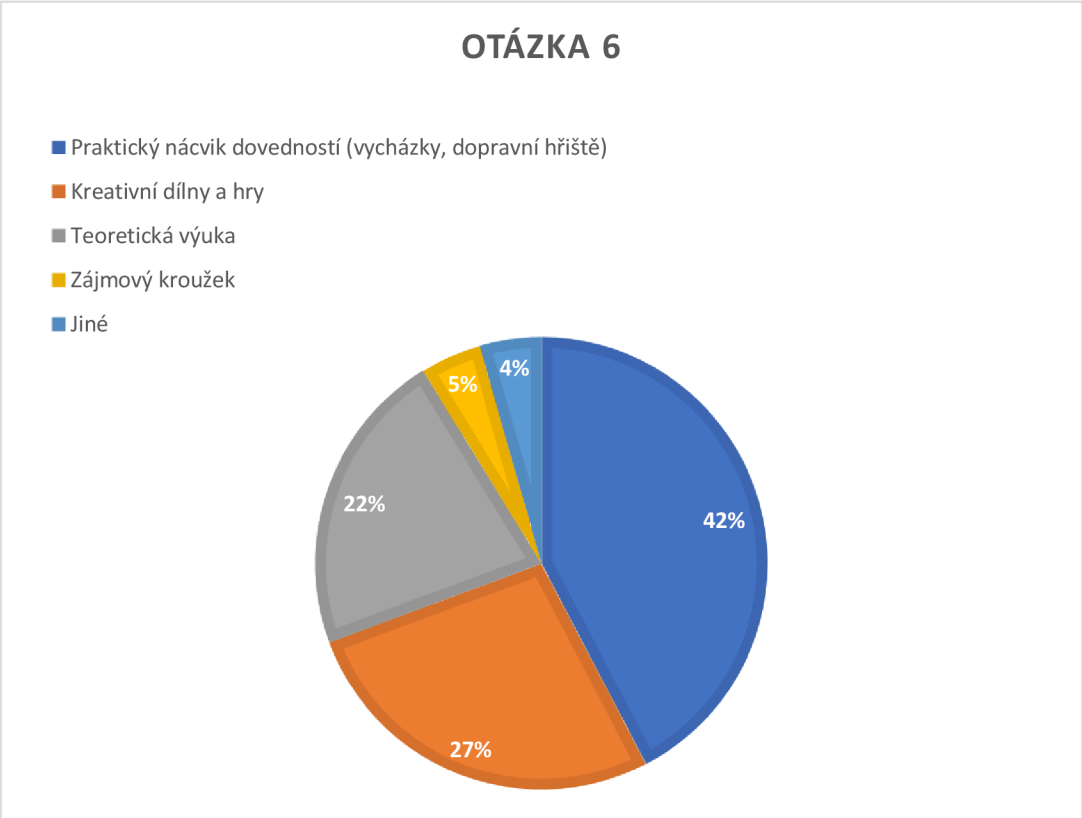

Graf 6 – Otázka č. 6 – Jakým způsobem zařazujete ve školní družině dopravní výchovu do výuky?

I tato otázka nabízela respondentům možnosti více odpovědí, neboť i výuka dopravní výchovy není vždy jen jednostranná a zpravidla školní družiny do svých plánů zařazují hned několik druhů aktivit, které žákům pomáhají zdokonalovat se v této oblasti. Výsledky šetření jasně ukazují, že nejčastějším způsobem výuky dopravní výchovy ve školních družinách v Olomouckém kraji je praktický nácvik dovedností formou vycházek do okolí nebo návštěv dopravního hřiště, spolu s kreativními dílnami a tematicky zaměřenými hrami. Naopak dopravní kroužek či teoretická výuka jsou méně časté způsoby výuky.

Otázka č. 7 – Je v místě Vaší ŠD dopravní hřiště?

Otázka č. 8 – Navštěvujete se ŠD dopravní hřiště?

Tyto dvě otázky spolu úzce souvisí, neboť skutečnost, zda má školní družina v blízkosti dopravní hřiště, výrazně ovlivňuje možnost nabídnout dětem návštěvu tohoto hřiště. Na otázku č. 7 byly odpovědi pouze dvě – ano a ne. Na otázku, zda školní družina navštěvuje dopravní hřiště, byly tři možné odpovědi: ano, ne a odpověď „ano, ale ne se školní družinou“. Tato poslední odpověď naznačuje, že školy, které mají dopravní hřiště v blízkosti, ho mohou snadno navštěvovat. Naopak, pokud družina nemá dopravní hřiště v místě, je logisticky náročné a časově složité tuto aktivitu zrealizovat, a proto ji žákům nenabízí. Nicméně i školy, které nemají hřiště přímo v místě, mohou nabídnout návštěvu dopravního hřiště v rámci výuky dopravní výchovy, která je zařazena do vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět.

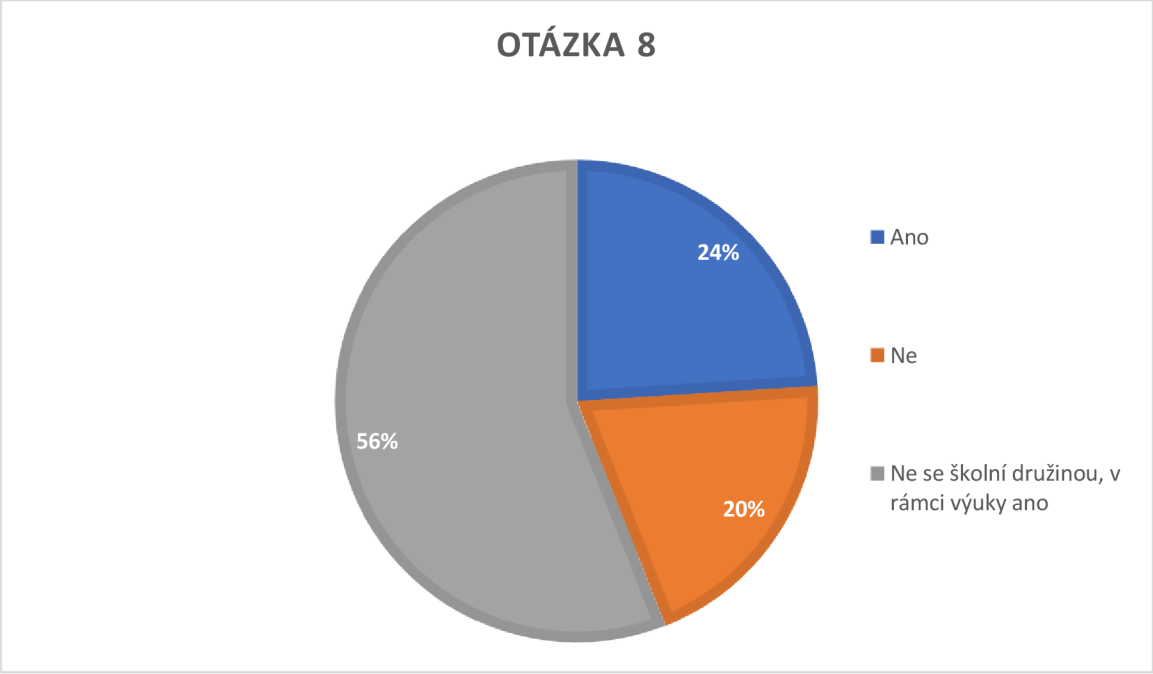

Graf 7 – Otázka č. 8 – Navštěvujete se školní družinou dopravní hřiště?

Pouhých 13 respondentů odpovědělo, že mají v místě dopravní hřiště, zatímco 63 dotazovaných odpovědělo záporně. Přesto byly odpovědi „ano“ a „ne“ v této otázce velmi vyrovnané. 18 dotazovaných uvedlo, že navštěvují dopravní hřiště se školní družinou, zatímco 15 odpovědělo záporně. Ovšem 43 škol navštěvuje dopravní hřiště v rámci výuky, což vypovídá o tom, že i když ne všechny školní družiny mají dopravní hřiště přímo v místě, mnoho škol poskytuje dětem možnost dopravní hřiště a výuku zde absolvovat, buď v rámci vycházek, nebo prostřednictvím výuky ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět.

Otázka č. 9 – Využíváte ve ŠD možnosti besed pro děti z řad policie zdravotníků či hasičů?

Odborníci s přímou zkušeností z praxe mohou žákům poskytnout cenné informace o správném chování v dopravním prostředí. Díky svým zkušenostem dokážou nabídnout nejen teoretické znalosti, ale i praktické ukázky, které výuku činí zajímavější a interaktivní. Takový přístup pomáhá žákům lépe pochopit důležitost dopravní výchovy a zapamatovat si klíčové zásady bezpečnosti na silnicích.

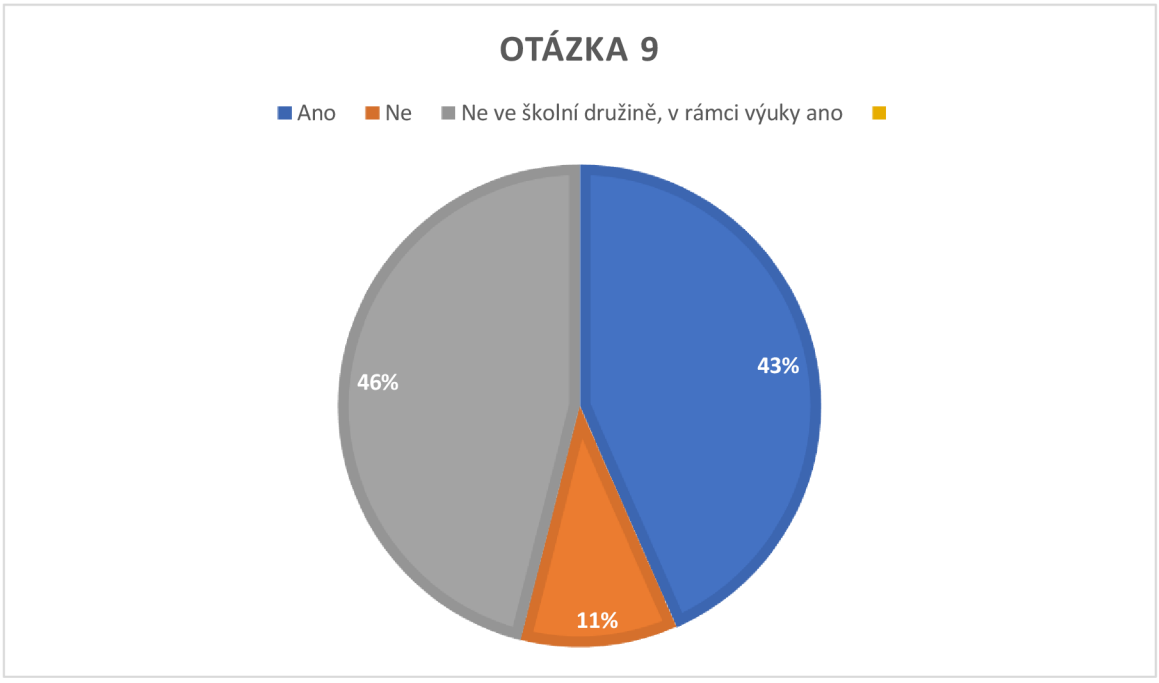

Graf 8 – Otázka č. 9 – Využíváte ve školní družině možnosti besed pro děti z řad policie zdravotníků či hasičů?

Výsledky průzkumu ukazují, že besedy s odborníky jsou ve školách v Olomouckém kraji považovány za důležité a často využívané. Ze 76 dotazovaných odpovědělo 33, že takové besedy probíhají ve školních družinách, zatímco 35 uvedlo, že ne v družině, ale v rámci výuky ano. Z toho plyne, že besedy se konají na většině škol a potvrzuje se tím i velký význam těchto aktivit v rámci školního vzdělávání.

Otázka č. 10 – Máte pro výuku dopravní výchovy ve ŠD dostatek materiálů a pomůcek?

To, zda je ve škole či školní družině dostatek materiálů a pomůcek pro výuku dopravní výchovy, je klíčové pro zajištění názornosti a efektivity výuky. Správně vybavená třída může výrazně zvýšit zájem žáků o téma, což činí výuku nejen zajímavější, ale také prakticky využitelnou. Kromě toho je dostatečná vybavenost pomůckami velmi důležitá i pro pedagoga, neboť moderní pomůcky mohou učiteli ušetřit čas a usnadnit přípravu výuky. Tento ušetřený čas pak může věnovat dalším aktivitám a rozvíjení kompetencí žáků, což přispívá k celkově kvalitnímu vzdělávacímu procesu.

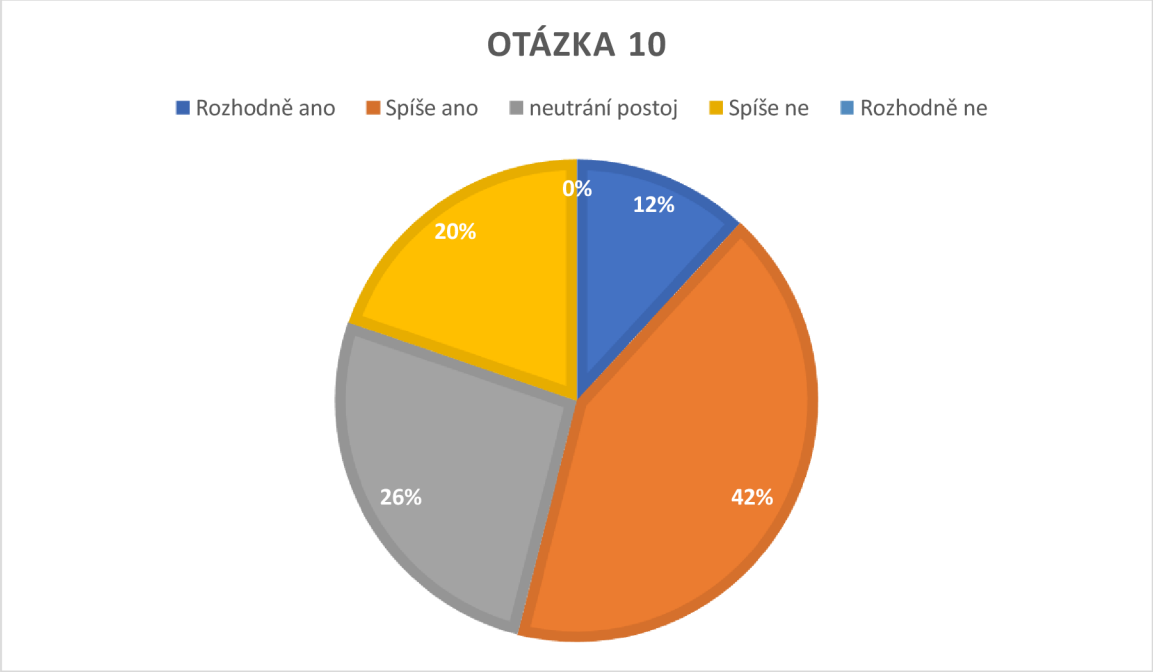

Graf 9 – Otázka č. 10 – Máte pro výuku dopravní výchovy ve ŠD dostatek materiálů a pomůcek?

Na základě výsledků lze hodnotit situaci ohledně dostatečnosti materiálů a pomůcek pro výuku dopravní výchovy spíše pozitivně. Z výzkumu plyne, že školy jsou na výuku dopravní výchovy vybaveny vcelku dostatečně, přičemž většina respondentů považuje dostupné pomůcky za přiměřené pro kvalitní výuku. I když existují menší obavy z nedostatku materiálů (15 odpovědí „spíše ne“), celkový výsledek ukazuje, že školy mají k dispozici potřebné vybavení pro efektivní vzdělávání v oblasti dopravní výchovy. Tento výsledek naznačuje, že i když existují oblasti pro zlepšení, výuka dopravní výchovy je na většině škol adekvátně podporována dostupnými materiály a pomůckami.

Otázka č. 11 –Využíváte on-line stránky pro výuku dopravní výchovy?

Vzhledem k tomu, že nabídka online zdrojů pro výuku dopravní výchovy je velmi pestrá, jejich využívání se nabízí jako jedna z možných variant, jak rozšířit pestrost nabídky pro žáky. Online zdroje mohou pedagogy podpořit v přípravě a realizaci výuky, a to jak díky širokému spektru materiálů, tak i interaktivním prvkům, které usnadní vysvětlení složitých témat. Tato technologie může učinit výuku zajímavější a atraktivnější pro žáky, což zvyšuje jejich angažovanost a usnadňuje zapamatování klíčových informací. Navíc využívání online nástrojů přispívá k rozvoji digitálních dovedností žáků, a to je v dnešní době rovněž velmi důležité téma.

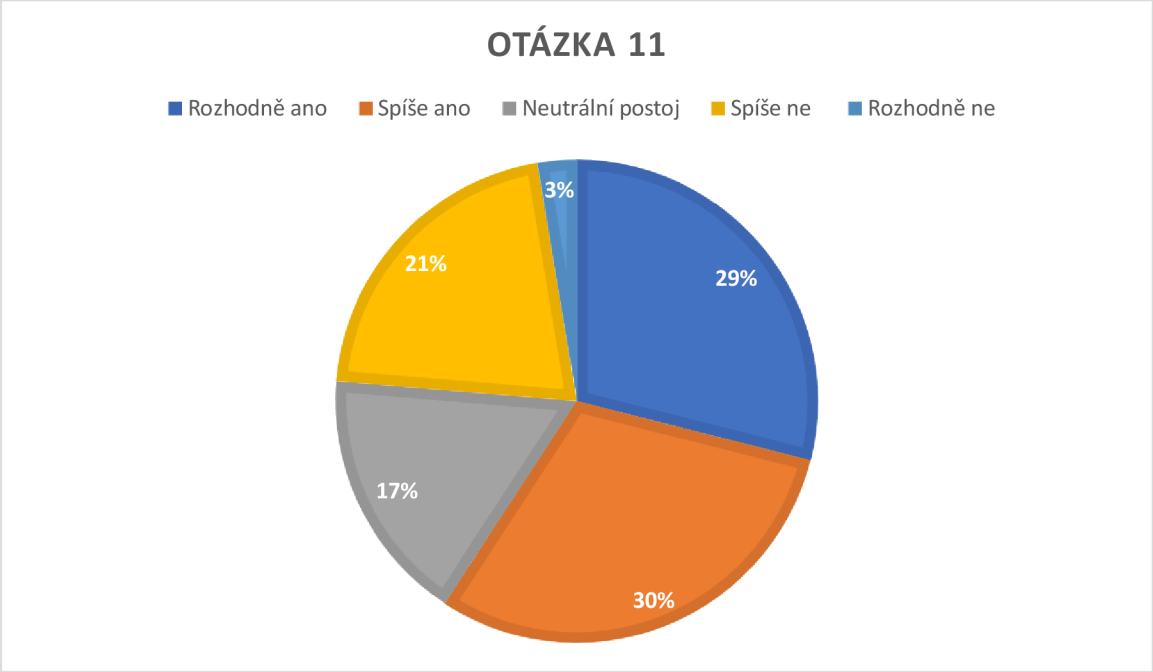

Graf 10 – Otázka č. 11 – Využíváte on-line stránky pro výuku dopravní výchovy?

Více než polovina dotazovaných využívá online zdroje pro výuku dopravní výchovy, což ukazuje, že jsou považovány za užitečný nástroj. Tyto materiály přispívají k efektivnější a zajímavější výuce. Naopak 13 respondentů má neutrální postoj, 16 spíše ne a 2 rozhodně ne, to naznačuje, že část učitelů a žáků zatím online zdroje nevyužívá naplno. Tento postoj může být způsoben obavami, nedostatkem zkušeností nebo preferováním tradičních metod výuky.

Otázka č. 12 – Pořádá Vše škola nebo ŠD cyklovýlety pro své žáky?

Cyklo výlety jsou užitečnou součástí výuky dopravní výchovy, protože žáci mohou prakticky aplikovat své nabyté zkušenosti, zlepšit cyklistické dovednosti a seznámit se s bezpečným chováním na silnicích. Takové výlety jsou skvělé pro rozvoj týmového ducha a podporu zdravého životního stylu, což žákům umožňuje zažít výuku v praxi a získat dovednosti, které budou moci využít v reálném životě.

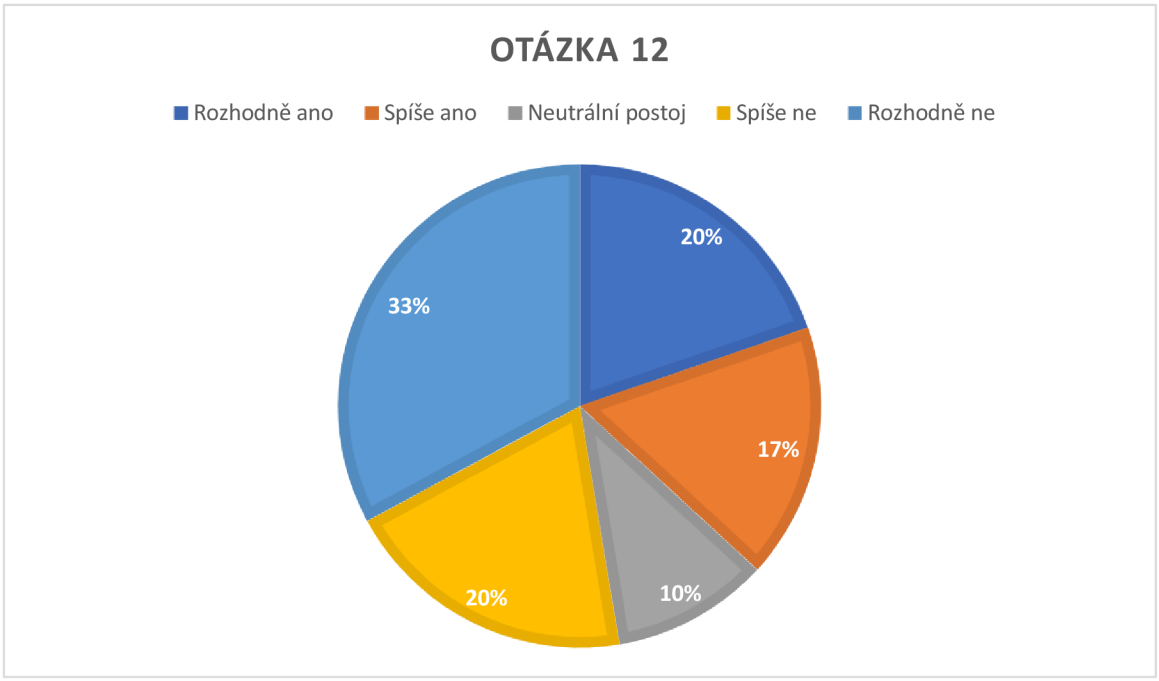

Graf 11 – Otázka č. 12 – Pořádá Vaše škola nebo ŠD cyklovýlety pro své žáky?

Většina respondentů na otázku, zda jsou ve škole či školní družině organizovány cyklovýlety, odpověděla rozhodně ne nebo spíše ne. Rozhodně ano nebo spíše ano odpovědělo pouhých 28 respondentů. Z toho plyne, že většina škol cyklovýlety neorganizuje nebo je pořádá jen okrajově. To naznačuje, že tento typ aktivity není běžnou součástí školních programů. Výcvik na kole se ve většině škol koná pouze na dopravních hřištích, kde je zajištěna bezpečnost žáků.

Otázka č. 13 – Účastní se Vaše škola nebo ŠD dopravních soutěží pro děti?

Účast na dopravních soutěžích umožňuje žákům aplikovat nabyté znalosti a dovednosti v oblasti dopravní výchovy. Tyto soutěže motivují děti k aktivnímu učení, podporují teoretické i praktické znalosti a zároveň přispívají k rozvoji týmového ducha a odpovědnosti. Tímto způsobem soutěže nejen zlepšují dovednosti v oblasti bezpečnosti silničního provozu, ale také pomáhají žákům rozvíjet důležité životní schopnosti.

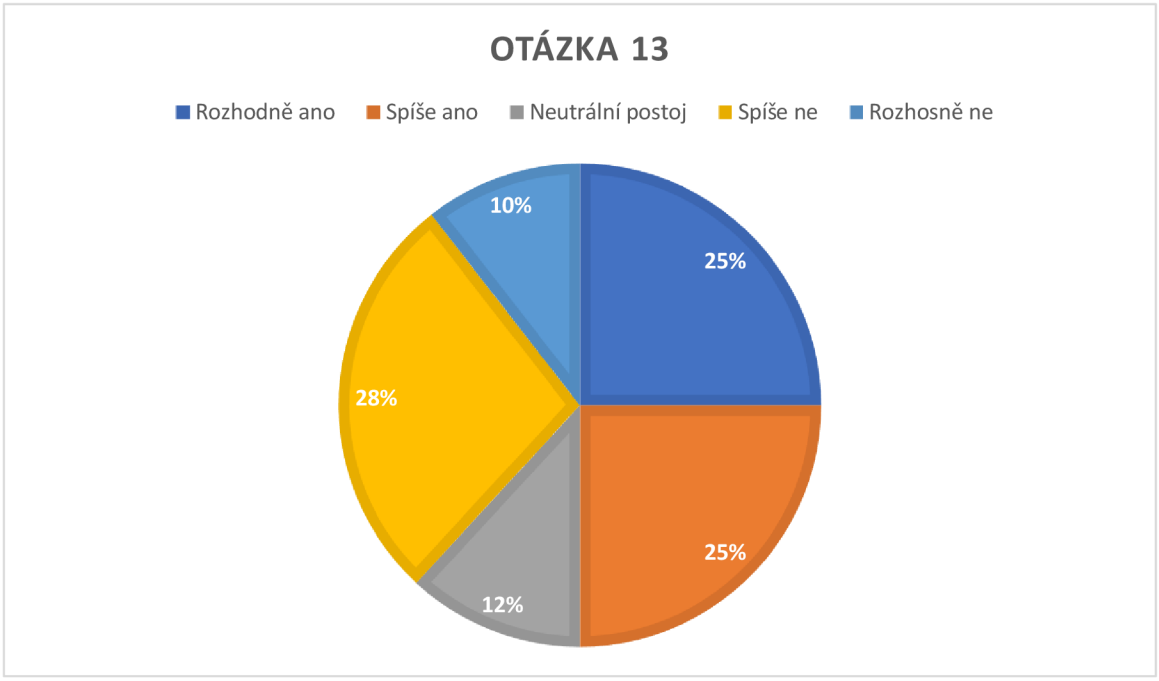

Graf 12 – Otázka č. 13 – Účastní se Vaše škola nebo ŠD dopravních soutěží pro děti?

Výsledky průzkumu, kdy 19 dotazovaných uvedlo, že se rozhodně účastní, a 19, že se spíše účastní, ukazují na to, že účast na dopravních soutěžích je pro školy v Olomouckém kraji oceňovanou aktivitou, a to i přes výraznou skupinu dotazovaných, kteří uvádějí, že se spíše neúčastní. Výsledek šetření naznačuje, že soutěže jsou pro mnohé školy vítané, i když nejsou pro všechny školy běžné.

Otázka č. 14 – Absolvoval/a jste kurz nebo seminář pro výuku dopravní výuky?

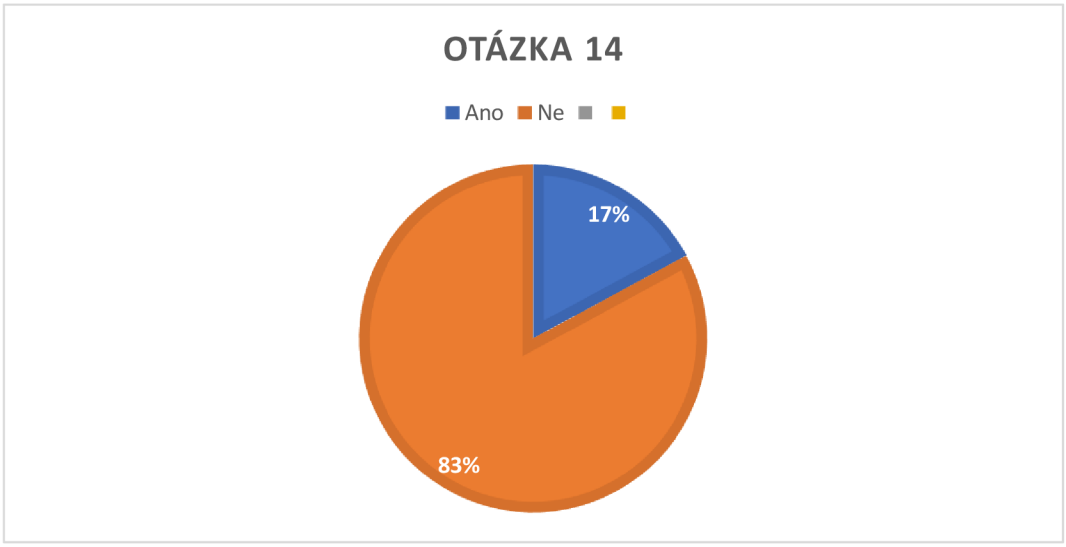

Graf 13 – Otázka č. 14 –Absolvoval/a jste kurz nebo seminář pro výuku dopravní výchovy?

To, že 63 ze 76 respondentů uvedlo, že neabsolvovalo žádný kurz či seminář zaměřený na výuku dopravní výchovy, naznačuje, že vychovatelé ve školních družinách postrádají odborná školení potřebná pro efektivní výuku této oblasti. Tento nedostatek vzdělávání pedagogů může negativně ovlivnit kvalitu dopravní výchovy a tím i schopnost dětí správně reagovat na situace v dopravním provozu.

Otázka č. 15 – Je podle Vás důležité zařazovat dopravní výchovu i do ŠD?

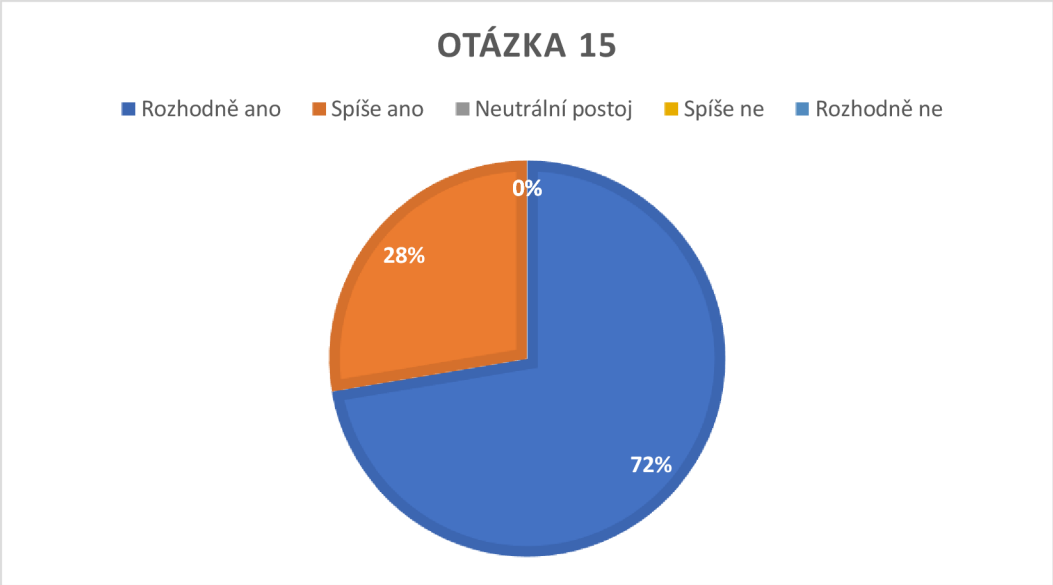

Graf 14 – Otázka č. 15 – Je podle Vás důležité zařazovat dopravní výchovu i do ŠD?

Všichni dotazovaní uvedli, že rozhodně nebo spíše souhlasí se zařazováním dopravní výchovy do ŠVP školní družiny. To je pozitivní signál, který ukazuje, že vychovatelé vnímají dopravní výchovu jako důležitou součást vzdělávání dětí a souhlasí s jejím zařazením do oficiálního rámce vzdělávacích programů. Tento přístup naznačuje, že ve školních družinách v Olomouckém kraji existuje shoda na potřebnost v této oblasti.

5.3 Závěr dotazníkového šetření

Výsledky tohoto šetření poskytují přehled o stavu dopravní výchovy ve školních družinách základních škol v Olomouckém kraji. Na základě analýzy odpovědí respondentů lze učinit několik závěrů, které zdůrazňují význam této oblasti ve vzdělávání, ale také odhalují určité nedostatky a výzvy, kterým školní družiny čelí při její realizaci.

Prvním zjištěním je, že dopravní výchova je součástí školních vzdělávacích programů (ŠVP) ve většině školních družin, což potvrzuje důraz na tuto oblast jako klíčovou součást výchovy k bezpečnosti dětí. Většina škol věnuje dopravní výchově pravidelně alespoň několik týdnů v roce, což naznačuje její význam, i když doba věnovaná výuce se liší.

Co se týče oblastí, kterým se dopravní výchova věnuje, jsou to především základy bezpečného chování chodců a rozpoznávání dopravních značek, což ukazuje na zaměření na základní aspekty bezpečnosti v silničním provozu. Naopak méně času je věnováno výuce chování cyklistů a bezpečnosti ve veřejné dopravě, což poskytuje možné oblasti pro zlepšení a rozšíření obsahu výuky.

Zajímavým zjištěním je, že většina školních družin využívá praktický nácvik, včetně vycházek do okolí nebo návštěv dopravních hřišť, což je efektivní způsob, jak dětem přiblížit reálné dopravní situace. Naopak teoretická výuka nebo dopravní kroužky jsou v praxi méně časté.

Co se týče materiálního zajištění výuky, většina škol je poměrně dobře vybavena pro výuku dopravní výchovy, a to jak v oblasti didaktických pomůcek, tak i online zdrojů. I přesto existují školy, které pociťují určité nedostatky, to ukazuje na možné oblasti pro zlepšení, zejména pokud jde o dostupnost moderních technologií a digitálních nástrojů pro výuku.

Vzhledem k nízké účasti na cyklovýletech a relativně omezené účasti škol na dopravních soutěžích lze říci, že tyto aktivity nejsou v některých školách běžnou součástí výuky. To naznačuje, že je potřeba podporovat větší zapojení škol do praktických aktivit, které pomáhají dětem aplikovat nabyté znalosti a dovednosti v reálných podmínkách.

Celkově lze uzavřít, že dopravní výchova na v Olomouckém kraji je na základních školách vnímána jako důležitá, ale stále existují oblasti, které si zaslouží větší pozornost. Zlepšení v oblasti intenzity výuky, rozšíření tematických okruhů, lepší materiální zajištění a větší zapojení do praktických aktivit by mohly výrazně přispět k efektivnějšímu vzdělávání žáků v oblasti bezpečnosti v silničním provozu. Také zvýšení nabídky profesního rozvoje pro pedagogy,

zaměřeného na dopravní výchovu by bylo přínosné. K tomu by přispělo i rozšíření nabídky profesního rozvoje pro pedagogy, který by jim poskytl potřebné znalosti a dovednosti pro kvalitní výuku v této oblasti.

Závěr a vyhodnocení bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je popsat teoretický rámec dopravní výchovy na 1. stupni základních škol. Praktická část si klade za cíl navrhnout, popsat, realizovat a následně zhodnotit metodiku pro desetidenní projekt určený školním družinám, který se soustředí na téma „Bezpečně do školy“. Metodika desetidenního projektu zahrnuje různé metody výuky a praktické aktivity pro žáky, s cílem zvýšit jejich povědomí o dopravní bezpečnosti a odpovědném chování v silničním provozu. Součástí práce je provést dotazníkové šetření zaměřující se na zajištění dopravní výchovy ve školních družinách, a to nejen z hlediska materiálního vybavení, ale i v kontextu použitých metod a vyučovaných témat.

Stanovené cíle bakalářské práce byly úspěšně naplněny. Teoretická část práce se komplexně zaměřuje na klíčové oblasti dopravní výchovy. V první kapitole je zpracován historický vývoj dopravní výchovy, což poskytuje nezbytný kontext pro její současnou podobu. Druhá kapitola se soustředí na vztah dopravní výchovy k českým kurikulárním dokumentům a podrobně vysvětluje, jak tento systém dokumentů ovlivňuje strukturu a obsah vzdělávání na různých úrovních školství. Tato kapitola rovněž zkoumá, jak školy implementují dopravní výchovu a v jakých oblastech Rámcového vzdělávacího programu je tato výchova zahrnuta. Důraz je kladen na význam dopravní výchovy v rámci základního vzdělávání a aplikaci kurikulárních dokumentů v praxi. Třetí kapitola se zaměřuje na širší kontext dopravní výchovy, který zahrnuje proces výchovy od rodiny až po školu a externí organizace, jako jsou BESIP, Policie ČR a střediska volného času. Tyto organizace nejen metodicky podporují dopravní výchovu, ale organizují také vzdělávací programy, soutěže a bezpečnostní akce, které aktivně zapojují děti. Střediska volného času hrají zásadní roli v zajištění komplexní dopravní výchovy. Tato kapitola rovněž zdůrazňuje důležitost spolupráce mezi rodinou, školami a organizacemi při vytváření stabilního rámce pro odpovědné chování a prevenci dopravních nehod. Čtvrtá kapitola se zaměřuje na věkové etapy dítěte a specifika jeho účasti v dopravní výchově, přičemž podrobně popisuje žáka mladšího školního věku jako chodce a cyklistu. Zde jsou rozebrány jak fyzické schopnosti dítěte, tak rozvoj jeho kognitivních a sociálních dovedností, které jsou klíčové pro vnímání dopravních rizik. Dopravní výchova je popsána nejen jako nástroj pro osvojení konkrétních dovedností, ale také jako prostředek pro rozvoj zodpovědnosti a schopnosti reagovat na reálné životní situace.

Druhá část bakalářské práce se zaměřuje na dotazníkové šetření provedené na základních školách v Olomouckém kraji, jehož cílem bylo zjistit, jak je dopravní výchova realizována ve školních družinách. Výsledky ukázaly, že dopravní výchova je součástí školního vzdělávacího

programu v drtivé většině škol a že se jí školy věnují 1 až 2 týdny ročně. Hlavními tématy jsou dopravní značky a bezpečné chování chodců, zatímco bezpečnost v dopravních prostředcích je opomíjena. Dopravní výchova probíhá především formou praktického nácviku a teoretické výuky. I když cyklovýlety a účast na dopravních soutěžích jsou v některých školách běžné, většina škol tuto možnost žákům neposkytuje.

I metodika pro projekt splnila stanovené cíle. Děti si posílily své teoretické a praktické znalosti a vytvořily si pozitivní vztah k dopravní výchově, což přispělo k jejich bezpečnějšímu a zodpovědnějšímu chování na cestách. Projekt ukázal efektivitu aktivních metod výuky a důležitost propojení různých výukových metod, jako jsou procházky, hry, reflexe a praktická cvičení, v rámci školní družiny. Tyto metody přispěly k lepšímu zapojení dětí do procesu učení a pomohly jim propojit teoretické znalosti s praktickými zkušenostmi.

Z pozice vychovatele jsem pozorovala aktivní zapojení dětí do jednotlivých činností, což potvrzuje, že projekt byl pro ně zajímavý a přínosný. Při závěrečné reflexi děti projekt hodnotily velmi pozitivně a shodly se, že by podobné aktivity rády zopakovaly.

Slabou stránkou vytvořené metodiky projektu je organizace času ve školní družině. Žáci se účastní různých zájmových aktivit a také odchody dětí ze školní družiny často narušují prostor pro další řízenou činnost. Tomu lze však předejít pečlivým plánováním a stanovením konkrétního času, kdy si rodiče děti vyzvedávají.

Slabou stránkou dotazníkového šetření byla vytíženost a neochota vedoucích pracovníků, kteří nebyli ochotni vyplnit zaslané dotazníky. I přes telefonické urgování mnoho respondentů odmítlo dotazník vyplnit.

Silnou stránkou praktické části výzkumu, zaměřené na metodiku desetidenního projektu pro školní družiny, byla aplikace aktivních a interaktivních metod výuky, které nejen motivovaly děti, ale také efektivně podporovaly jejich zapojení do učení. Díky těmto metodám se žáci stali aktivními účastníky, což zvýšilo účinnost výuky. Výzkum rovněž poskytl cenné poznatky o preferencích a potřebách žáků v oblasti dopravní výchovy, což vedlo k vytvoření kvalitní, flexibilní a přizpůsobitelné metodiky pro školní praxi, která může být efektivně implementována v prostředí různých školních družin.

Jako další krok v navazujícím výzkumu by bylo vhodné zaměřit se na zkoumání dlouhodobých účinků metodiky desetidenního projektu na širší spektrum chování žáků v dopravním prostředí. To by zahrnovalo nejen sledování bezprostředních výsledků, ale i analýzu,

jakým způsobem si žáci osvojili bezpečnostní návyky a dovednosti, které byly součástí projektu, a zda je aplikují i po delší době. Důležité by bylo zhodnotit, jak se tyto změny projevují v jejich každodenním chování, například při chůzi po silnici či cyklistických aktivitách. Také posouzení dlouhodobého dopadu na zodpovědnost dětí v širším kontextu, tedy nejen v oblasti dopravní bezpečnosti, ale také v souvislosti s jejich schopností přemýšlet o rizicích a přijímat zodpovědné rozhodnutí v různých životních situacích. Tento typ výzkumu by mohl pomoci získat hlubší porozumění účinnosti dopravní výchovy a jejího vlivu na formování chování dětí v dlouhodobém horizontu.

Seznam obrázků

Obrázek 1. – Systém kurikulárních dokumentů……10

Obrázek 2. – Předměty, do kterých je dopravní výchova nejčastěji zařazena……..14

Obrázek 3. – Nejčastěji uvádění externí partneři ZŠ při realizaci dopravní výchovy……..…16

Obrázek 4. – Formy spolupráce ZŠ s externími partnery při realizaci dopravní výchovy…...16

Obrázek 5. – Viditelnost chodce za snížené viditelnosti……..…26

Obrázek 6. – Vybavení cyklisty……28

Seznam příloh

Příloha 1 - Dotazník

Příloha 2 – Desetidenní projekt

Příloha 3 – Karty pro hru Dobble

Příloha 4 – Dopravní pexeso

Příloha 5 – Třísložkové karty

Příloha 6 – Hrací karty Bingo

Příloha 7 – Kartičky pro losování hry Bingo

Příloha 8 – Obrazový materiál pro nácvik obvazových technik

Příloha 9 – Označení stanovišť pro týmovou bojovku

Příloha 10 – Hrací karty s tajenkou pro týmovou bojovku

Příloha 11 – Karty s popisem situace pro realizaci scénky

Příloha 12 – Kvízové otázky

Příloha 13 – Diplom pro všechny děti

Seznam použité literatury a zdrojů

Tištěná literatura

BESIP. *Tematický plán dopraví výchovy pro žáky 4. tříd základních škol*. Praha, 2019.

BLATNÝ, Marek (ed.). *Psychologie celoživotního vývoje*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3462-3.

Dopravní soutěž mladých cyklistů: propozice a pokyny k organizaci. Praha: Fortuna, 2010. ISBN 978-80-7373-106-9.

ČAČKA, Otto. *Přehled psychologie obecné, dospívání a pracovní výkonnosti: [určeno pro posluchače pedagogické fakulty]*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-0904-7.

FRAJEROVÁ, Lenka. *Dopravní výchova pro 5. ročník ZŠ*. 2011. Praha: Studio Lines, 2011.

FRAJEROVÁ, Lenka. *Příručka dopravní výchovy pro pedagogy základních škol*. Praha, 2012.

HALDA, Jiří. *Maličkosti, na které byste při výchově dětí neměli zapomínat*. [Česko]: [nakladatel není známý], 2020. ISBN 978-80-270-8773-0.

HLAVATÁ, Dana. *Dopravní pohádky*. Praha: Naše vojsko, 2018. ISBN 978-80-206-1766-8.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu, 2., aktualizované vydání*. Grada, 2016. ISBN 978-80-271-9225-0.

JOCHMANNOVÁ, Leona; KIMPLOVÁ, Tereza a SVOBODA, Jan. *Psychologie rodiny*. Grada, 2023. ISBN 978-80-247-4549-7.

KYNCL, Jan. *Historie dopravy na území České republiky*. Praha: Vladimír Kořínek, 2006. ISBN 80-903184-9-5.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Vyd. 5. *Rádci pro rodiče a vychovatele*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-504-2.

PAVLÍČEK, Kamil a KOPECKÝ, Zdeněk. *Dopravně bezpečnostní činnost*. Praha: Policie history, 2005-2006. ISBN 80-86477-24-x.

PUGNEROVÁ, Michaela. *Psychologie: pro studenty pedagogických oborů*. *Pedagogika (Grada)*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-0532-8.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie]: přepracované vydání*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006, c2004. ISBN 80-7367-124-7.

SVOBODOVÁ, Zuzana (ed.). *Svobodný čas: pedagogika volného času jako výchova ke svobodě*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2023. ISBN 978-80-246-5474-4.

ŠAFRÁNEK, Jiří. *Kolo pro děti i jejich rodiče*. Ilustroval Zdeněk VITOŇ. *Nápady-hry-tvořivost*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-438-9.

VÁGNEROVÁ, Marie a LISÁ, Lidka. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání třetí, přepracované a doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4961-0.

VOTRUBA, Josef. *Dopravní výchova v rodině několik rad rodičům k přípravě dětí na bezpečnou chůzi a jízdu v provozu*. Praha: Fortuna, 2001. ISBN 80-7168-790-1.

Elektronické zdroje

BEZPEČNOST SILNIČNÍHO PROVOZU [BESIP]. *Kdo jsme*. Online. Bezpečnost silničního provozu. 2024. Dostupné z: https://besip.cz/Pro-odborniky/O-Besip/BESIP-o-nas. [cit. 2024-09-22].

BESIP. *Historie Besip*. Online. Historie BESIP. 2024. Dostupné z: https://besip.cz/Pro-odborniky/O-Besip/Historie-BESIP. [cit. 2024-09-27].

BEZPEČNOST SILNIČNÍHO PROVOZU [BESIP]. *Buďte vidět*. Online. 2024. Dostupné z: https://besip.cz/Ucastnici-silnicniho-provozu/Chodci/Budte-videt-prezijete/Budte-videt. [cit. 2024-10-16].

BEZPEČNÉ CESTY. *Kdo je chodec*. Online. C2014-2024. Dostupné z: https://www.bezpecnecesty.cz/cz/dopravni-vychova/dopravni-vychova-ve-skolach/chodec/kdo-je-chodec. [cit. 2024-10-16].

CENTRUM DOPRAVNÍHO VÝZKUMU, V. V. I. *Metodika dopravní výchovy pro školní družiny a mimoškolní zařízení*. Online. Děti v dopravě. 2018. Dostupné z: https://www.detivdoprave.cz/metodika-dopravni-vychovy-pro-skolni-druziny-a-mimoskolni-zarizeni/. [cit. 2024-09-27].

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE [ČŠI]. *Tematická zpráva*. Online. Česká školní inspekce. 2019. Dostupné z: https://www.csicr.cz/html/2019/TZ_dopravni_vychova_2018_2019/html5/index.html?&locale=CSY&pn=1. [cit. 2024-09-22].

HODAČOVÁ, Veronika. *Zebra se za Tebe nerozhlédne!*. Online. 2007, 2024. Dostupné z: https://www.policie.cz/clanek/zebra-se-za-tebe-nerozhledne-800265.aspx. [cit. 2024-10-03].

MŠMT ČR. *Školský zákon*. Online. MŠMT ČR. 2004, 2024. Dostupné z: https://msmt.gov.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon. [cit. 2024-09-22].

MŠMT ČR. Online. 2024. Dostupné z: https://msmt.gov.cz/mladez/strediska-volneho-casu. [cit. 2024-10-05].

Policie České republiky. Online. 2017, 2024. Dostupné z: https://www.policie.cz/clanek/napln-cinnosti-nekterych-sluzeb.aspx. [cit. 2024-10-02].

Policie České republiky. Online. Policie. 2024. Dostupné z: https://www.policie.cz/prevence-kraj.aspx?q=Y3BpPTE%3d. [cit. 2024-10-02].

RVP ZV. Online. MŠMT ČR. 2023, 2024. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf. [cit. 2024-09-22].

SVČ Atlas-Bios. Online. 2023. Dostupné z: https://www.svcatlas-bios.cz/data/dokumenty/dopravni-vychova-nabidka-aktivit-2023-2024-6658741315976077.pdf. [cit. 2024-10-05].

Přílohy:

Příloha 1. – Dotazník

Dotazník: Dopravní výchova ve školní družině na 1. stupni ZŠ

Vážení vychovatelé školní družiny,

ráda bych Vás požádala o vyplnění dotazníku, který bude součástí mé bakalářské práce na téma Bezpečně do školy: dopravní výchova ve školní družině a zvládnutí dopravních pravidel pro pohyb na dopravních komunikacích. Vaše odpovědi mi pomohou získat informace pro analýzu této problematiky. Dotazník je zcela anonymní a jeho vyplnění zabere jen několik minut. Vaše odpovědi budou použity pouze pro účely této práce.

Děkuji za Váš čas a ochotu

Radka Kopřivová, studentka 3. ročníku Pedagogické fakulty v Olomouci, obor vychovatelství

1. **Kolik žáků navštěvuje družinu ve vaší škole?**
    a. Méně než 50 žáků
    b. 50 – 100 žáků
    c. 100 – 150 žáků
    d. 150 a více žáků
2. **Které ročníky navštěvují vaši školní družinu?**
    a. 1. – 3. ročník
    b. 1. – 4. ročník
    c. 1. – 5. ročník
3. **Je dopravní výchova součástí ŠVP ve vaší družině?**
    a. Ano
    b. Ne
4. **Kolik času během jednoho školního roku věnujete dopravní výchově ve školní družině?**
    a. Méně než jeden týden
    b. 1 týden
    c. 1 – 2 týdny
    d. Více než 2 týdny
5. **Jaké oblasti dopravní výchovy se ve ŠD nejčastěji věnujete?**

(označte všechny vyhovující odpovědi)

a. Dopravní značky
b. Bezpečné chování chodců
c. Bezpečné chování cyklistů
d. Bezpečné chování ve veřejné dopravě
e. Pravidla silničního provozu

6. Jakým způsobem zařazujete dopravní výchovu do výuky ve školní družině?

a. Převážně teoretická výuka
b. Kreativní dílny a hry zaměřené na dopravní výchovu
c. Praktický nácvik dovedností (vycházky či návštěva dopravního hřiště).
d. Dopravní výchově je věnován zájmový kroužek
e. Jinak .....

7. Je v místě vaší školní družiny dopravní hřiště?

a. Ano
b. Ne

8. Navštěvujete se ŠD dopravní hřiště?

a. Ano
b. Ne
c. Ne se ŠD, ale v rámci výuky ano.

9. Využíváte možnosti besed pro děti z řad policie, zdravotníků či hasičů?

a. Ano
b. Ne
c. Ne ve ŠD, ale v rámci výuky ano.

10. Máte ve ŠD dostatek materiálů a pomůcek pro výuku dopravní výchovy?

a. Rozhodně ano
b. Spíše ano
c. Neutrální postoj
d. Spíše ne
e. Rozhodně ne

11. Využíváte on-line stránky věnované výuce dopravní výchovy (www.bezpecnecesty.cz, www.besip.cz, www.marketinadopravnivychova.cz,...)

a. Rozhodně ano
b. Spíše ano
c. Neutrální postoj
d. Spíše ne
e. Rozhodně ne

12. Pořádá vaše škola nebo družina cyklovýlety pro své žáky?

a. Rozhodně ano
b. Spíše ano
c. Neutrální postoj
d. Spíše ne
e. Rozhodně ne

13. Účastní se vaše škola nebo družina dopravních soutěží pro děti?

a. Rozhodně ano
b. Spíše ano
c. Neutrální postoj
d. Spíše ne
e. Rozhodně ne

14. Absolvoval/a jste kurz nebo seminář pro výuku dopravní výchovy?

a. Ano

Pokud jste odpověděl/a ano, jaký?.....

b. Ne

15. Je podle vás důležité zařazovat dopravní výchovu i do školní družiny?

a. Rozhodně ano
b. Spíše ano
c. Neutrální postoj
d. Spíše ne
e. Rozhodně ne

Příloha 2 – Desetidenní projekt

DEN 1.

Název aktivity:	Poznávej své okolí – procházka
Cílová skupina:	Školní družina (2. - 4. třída)
Přibližná délka aktivity:	60 až 90 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci si při společné procházce vyzkouší, jak se správně pohybovat na komunikacích, přecházení vozovky, identifikace dopravního značení v okolí školy a seznámí se s pravidly, která toto značení definuje.
Cíl kognitivní:	Žák pochopí význam a funkci dopravního značení.
Cíl afektivní:	Žák je ochotný respektovat dopravní pravidla při pohybu na komunikaci.
Cíl psychomotorický:	Žák je schopen správně použít přechod pro chodce.
Pomůcky, prostředky:	Fotoaparát, reflexní vesty, mapa obce.
Prostředí pro aktivitu:	Okolí školy, obec, ve které se škola nachází.
Motivace:	Dnes si společně prohlédneme mapu naší obce nebo okolí školy. Podíváme se, kde se nachází důležitá místa, jako jsou přechody pro chodce, zastávky nebo místa, která každý z nás dobře zná. Nejprve si povíme, kudy obvykle chodíme. Potom se společně zamyslíme, jakou trasu bychom si mohli naplánovat na naši dnešní procházku. Bude to skvělá příležitost zjistit, jak se správně orientovat a co všechno je důležité vědět pro bezpečný pohyb v našem okolí. Tak si připravte své nápady a pojďme se pustit do plánování a následně i do samotné procházky.
Aktivita:	Žáci se pod vedením vychovatele vydají na procházku po okolí školy nebo po obci, ve které se nachází škola. Cílem je, aby se děti aktivně podílely na identifikaci dopravních značek a dopravních pravidel, se kterými se mohou setkat při cestě do školy. Vychovatel se zaměří na bezpečné přecházení komunikace a vysvětlení, jak se chovat v různých dopravních situacích. Děti si vyzkouší bezpečný pohyb na chodníku. Zároveň si pomocí fotoaparátu společně zdokumentují místa v okolí školy, která jsou důležitá pro základní orientaci v okolí školy.
Reflexe:	Po návratu do školní družiny si vychovatel s dětmi sedne do komunikačního kruhu a hodnotí, co se děti naučily nebo co viděly. Vychovatel může vést diskuzi o důležitosti znalosti dopravních předpisů a zodpovědného chování při pohybu na komunikacích. Děti mohou odpovídat na otázky: Jak se chovat při přecházení komunikace? Jak by ses zachoval, kdybys musel přejít silnici v místě, kde není vyznačený přechod? Jaké dopravní značení jsme při cestě viděli?

DEN 2.

Název aktivity:	Tvoříme si společnou mapu obce
Cílová skupina:	Školní družina (2. - 4. třída)
Přibližná délka aktivity:	60 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci se naučí základním dovednostem orientace v místě školy a práce s mapou.
Cíl kognitivní:	Žák dokáže rozpoznat a identifikovat důležitá místa v obci.
Cíl afektivní:	Žák je ochotný sdílet vlastní zkušenosti a spolupracovat se skupině.
Cíl psychomotorický:	Žák aktivně manipuluje s výtvarnými pomůckami.
Pomůcky, prostředky:	Velký formát papíru (A0 či balící papír), fixy nebo pastelky, mapa obce či okolí školy, vytisknuté fotografie z procházky (důležitá místa v obci, místa označená dopravní značkou).
Prostředí pro aktivitu:	Školní družina
Motivace:	Dnes si vytvoříme vlastní mapu okolí naší školy. Představte si, že se stáváte kartografy, kteří si pečlivě zaznamenávají všechna důležitá místa, která dobře znáte (děti mohou diskutovat co je to kartograf, následně si mohou slovo vyhledat i ve slovníku). Společně si nakreslíme, kde se nachází cesta, přechody, parky a další místa, která si pamatujete z našich procházek. Navíc použijeme i fotografie, které jste vytvořily. Bude to skvělá příležitost ukázat, jak dobře se orientujeme v okolí školy a jak spolu dokážeme skvěle spolupracovat.
Aktivita:	Děti si společně na velký formát papíru fixami nakreslí mapu obce či okolí školy. Mohou použít mapu, kterou si vychovatel připraví, ale mohou využit i své osobní znalosti. Děti při práci diskutují o místech, která na mapu kreslí. Zároveň používají i fotografie, které pořídily při procházce předchozí den. Tyto fotografie musí správně umístit na vytvořenou mapu a následně celou mapu dokreslí. Výstupem této aktivity je mapa, ve které děti vyznačily důležitá místa v obci jako jsou cesty, parky a hřiště, přechody, budovy, obchody, školu, kostel, aj.
Reflexe:	Na závěr této aktivity si děti sednou do komunikačního kruhu a doprostřed umístí mapu, kterou společně vytvořily. Poté budou hodnotit výsledek své práce a diskutovat, zda jsou všechny důležité body a fotografie správně umístěny. Následně se podělí o své zkušenosti a pocity z práce na mapě, zamyslí se nad tím, jak se jim spolupracovalo, a co by případně změnily, pokud by měly mapu vytvořit znovu.

DEN 3.

Název aktivity:	Den společných her
Cílová skupina:	Školní družina (2. - 4. třída)
Přibližná délka aktivity:	60 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci si zopakují znalosti základního dopravního značení, rozvíjí schopnost empatie, respektu a spolupráce.
Cíl kognitivní:	Žák si zapamatuje základní dopravní značky.
Cíl afektivní:	Žák respektuje pravidla jednotlivých her.
Cíl psychomotorický:	Žák manipuluje s hracími kartami.
Pomůcky, prostředky:	Společenské hry s tematikou dopravní výchovy: bingo, Dobble, pexeso, třísložkové karty (Přílohy 3., 4., 5., 6., 7.)
Prostředí pro aktivitu:	Školní družina
Motivace:	V prostorách školní družiny máte možnost si zahrát nejrůznější hry díky kterým se naučíte mnoho nového. Na chvíli se stanete experty na dopravní značky, vyzkoušíte si své znalosti, postřeh, soustředěnost a spolupráci. Jste připraveni si ověřit své dovednosti?
Aktivita:	V prostoru družiny se rozmístí společenské hry s dopravní tematikou. Vychovatel žáky rozdělí do 4 skupin. Každá skupina dostane jednu aktivitu a na její hru bude mít 15 minut. Některé hry si stihnou zahrát vícekrát, jiné jen jednou nebo dvakrát. Po uplynutí doby si žáci hry vymění. Žáci ke hře mohou dostat seznam všech dopravních značek, které se ve hrách objevují s jejich názvy. **Bingo:** žáci dostanou hrací karty s dopravními značkami. Vychovatel bude losovat dopravní značku (lze použít třísložkové karty), vylosovanou kartu ukáže žákům a řekne její název, ti si ji vyškrtnou ve své hrací kartě. Kdo bude mít zaznačené jako první 4 značky v řadě nebo ve sloupci zavolá "BINGO" a vyhrává. **Dobble:** žáci dostanou postřehovou hru Dobble s dopravní tematikou. Po zamíchání si karty rozdělí mezi sebe a jednu položí doprostřed. Každý z žáků bude kontrolovat své karty a když uvidí značku společnou pro svou kartu a kartu, která leží uprostřed zavolá její název a položí doprostřed. Hra pokračuje, dokud se jeden z hráčů nezbaví všech svých karet a vyhraje. **Pexeso:** paměťová hra, žáci hrají podle běžně známých pravidel této hry. **Třísložkové karty:** Žáci hledají a skládají karty s dopravní tematikou.
Reflexe:	Po dokončení aktivit si žáci společně sednou a vychovatel je provede reflexí celé činnosti. Bude se ptát na jejich pocity a dojmy z jednotlivých her a z celkové atmosféry aktivity. Jak se jim spolupracovalo, nebo například která aktivita je zaujala nejvíce. Zároveň vychovatel s žáky v rámci reflexe shrne názvy dopravních značek, které se ve hrách používaly a vysvětlí jejich význam.

DEN 4.

Název aktivity:	Základy první pomoci
Cílová skupina:	Školní družina (2. - 4. třída)
Přibližná délka aktivity:	45 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci se seznámí se základy první pomoci a s nejdůležitějšími čísly integrovaného záchranného systému.
Cíl kognitivní:	Žák si zapamatuje telefonní čísla důležitá pro první pomoc.
Cíl afektivní:	Žák je chápe důležitost první pomoci.
Cíl psychomotorický:	Žák napodobuje manipulaci s obvazovým materiálem.
Pomůcky, prostředky:	PC pro výukové video, obvazový materiál (Příloha 8), nůžky pro děti.
Prostředí pro aktivitu:	Školní družina
Motivace:	Co si představujete pod pojmem první pomoc? Jak by podle vás měla vypadat? Měli jste někdy příležitost být svědky situace, kdy někdo poskytoval první pomoc? Proč je vlastně tak důležitá? Dnes se společně podíváme na to, jak správně poskytnout první pomoc, a také si vyzkoušíte, jak použít obvaz při zástavě krvácení.
Aktivita:	Nejdříve vychovatel dětem pustí výukové video první pomoci, lze využít tříminutové video, které je ke shlédnutí na *www.bezpecnecesty.cz* Po této aktivitě následuje krátká reflexe, kdy formou diskuse vychovatel shrne informace, které se děti z videa dověděly. Následuje druhá aktivita, kdy žáci dostanou obvazový materiál a vyzkouší si různé techniky vázání obvazu. Nejprve proběhne instruktáž vychovatele, následně si žáci techniky vyzkouší sami.
Reflexe:	Na závěr lze znovu shrnout základní informace, jako například: Jak zajistit vlastní bezpečí? Jaká jsou nejdůležitější telefonní čísla, na která se můžeme obrátit? Co u zraněného zkontrolujeme jako první? Jak zastavit krvácení? Pro zjištění, jak se žákům aktivita líbila, lze využít hodnotící teploměr. Žáci zvednou ruku do výšky podle toho, jak moc je aktivita zaujala. Pokud se jim líbila málo, ukáží ruku dolů. Pokud se líbila jen trochu, ukáží ruku předpaženou. Pokud se jim aktivita líbila hodně, ruku vzpaží.

DEN 5.

Název aktivity:	Týmová bojovka
Cílová skupina:	Školní družina (2. - 4. třída)
Přibližná délka aktivity:	45 až 60 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci si procvičí orientaci v prostoru, pravolevou orientaci, základní informace z oblasti dopravní výchovy a týmovou spolupráci.
Cíl kognitivní:	Žák se dovede rozpoznat základní dopravní pravidla.
Cíl afektivní:	Žák je ochotný spolupracovat v týmu.
Cíl psychomotorický:	Žáci se dokáže orientovat v prostoru.
Pomůcky, prostředky:	Kartičky se stanovišti (Příloha 9., 10.), karty na zapisování správných odpovědí, tužka.
Prostředí pro aktivitu:	Hřiště nebo tělocvična
Motivace:	Dnes se vydáme na dobrodružnou stezku, kde budete mít šanci ukázat svou bystrost, týmového ducha a schopnost spolupracovat! Na každém stanovišti na vás čeká úkol, který vám pomůže odhalit tajenku. Chceme vidět, jak si poradíte s touto výzvami a jak dokážete spolupracovat jako tým. Jste připraveni na dobrodružství, kde každý správný krok vás přiblíží k cíli? Tak se nezastavujte a vydejte se na cestu, na konci vás čeká skvělá odměna v podobě tajenky, kterou spolu vyluštíte.
Aktivita:	Vychovatel připraví kartičky a rozmístí je po hřišti nebo v tělocvičně. Děti se rozdělí do skupin po 2-3 žácích (vždy starší žák s mladším). Každá skupina dostane kartu na zapisování odpovědí. Děti se vydají po stanovené trase a postupně plní úkoly na jednotlivých stanovištích. Na každém stanovišti budou muset správně odpovědět na otázku. Správné odpovědi si zapíší do připravené tabulky. Jakmile skupina splní všechny úkoly, sestaví tajenku, která bude cílem celé aktivity.
Reflexe:	Vychovatel vede diskuzi a ptá se: Zdálo se vám to těžké? Co bylo nejtěžší? Naučili jste se něco nového? A vyzve děti, aby se rozdělily do skupin podle toho, jak moc se jim aktivita líbila.

DEN 6.

Název aktivity:	Pohádkové čtení
Cílová skupina:	Školní družina (2. - 4. třída)
Přibližná délka aktivity:	45 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci naslouchají čtené pohádce s dopravní tematikou, následně spolupracují na vytvoření kresby inspirované čteným textem.
Cíl kognitivní:	Žák dokáže reprodukovat obsah čteného textu.
Cíl afektivní:	Žák aktivně naslouchá a sdílí své pocity.
Cíl psychomotorický:	Žák dokáže v klidovém režimu koordinovat své pohyby.
Pomůcky, prostředky:	Dopravní pohádky (Hlavatá, 2018), velký formát papíru, pastelky, fixy, voskovky, pastely.
Prostředí pro aktivitu:	Školní družina
Motivace:	Jako motivace poslouží 1. aktivita, čtení pohádky s dopravní tematikou. Žáci jsou v klidovém režimu, sedí nebo leží na koberci či v klidové zóně ŠD. Vychovatel dbá na soustředění se na text, čte pohádku, následuje práce s textem ve formě diskuse o obsahu.
Aktivita:	Žáci se rozdělí na 2 až 3 skupiny, každá skupina dostane velký formát papíru (A0) a pomocí pastelek, fixů, voskovek či pastelů znázorní čtený příběh.
Reflexe:	Následuje reflexe, kdy si žáci své dílo vzájemně představí a vysvětlí, co ztvárnily.

DEN 7.

Název aktivity:	Divadelní představení
Cílová skupina:	Školní družina (2. - 4. třída)
Přibližná délka aktivity:	45 až 60 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci dovedou znázornit modelovou dopravní situaci a navrhnout její řešení.
Cíl kognitivní:	Žák je schopen navrhnout řešení problémové situace.
Cíl afektivní:	Žák se zamyslí nad danou problematikou a sdílí svůj názor na její řešení.
Cíl psychomotorický:	Žák koordinuje své pohyby při názorných ukázkách.
Pomůcky, prostředky:	Kartičky s modelovými situacemi (Příloha 11.).
Prostředí pro aktivitu:	Školní družina
Motivace:	Nejprve se vychovatel zeptá, kdo z dětí již navštívil divadlo nebo zda vědí co se v divadle děje. Potom žákům představí aktivitu: "dnes si zahrajeme na herce. Každý z vás bude mít možnost stát se hlavní postavou v různých příbězích, kde se setkáme s různými situacemi. Bude to skvělá příležitost ukázat, jak bychom se zachovali v různých rolích, a přitom se hodně pobavit. Po každé scénce si společně povíme, co jsme zažili – co se nám líbilo, co bychom udělali jinak a jak"
Aktivita:	Žáci se rozdělí do skupin 2 až 3 žáci. Každá skupina dostane kartičku, kde bude popsána modelová situace, kterou budou žáci muset dramaticky znázornit.
Reflexe:	Reflexe bude vždy provedena po každé scénce, kdy děti společně zhodnotí, jak vše probíhalo. Budou se zamýšlet nad tím, co se povedlo a co by mohlo být uděláno jinak.

DEN 8.

Název aktivity:	Pohybová hra – společně/bezpečně
Cílová skupina:	Školní družina (2. - 4. třída)
Přibližná délka aktivity:	30 až 45 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci si uvědomí, že rychlost není vždy nejdůležitější.
Cíl kognitivní:	Žák při hře uplatňuje znalost pravé a levé strany.
Cíl afektivní:	Žák je ochoten se aktivně zapojit do hry a spolupracovat s ostatními dětmi.
Cíl psychomotorický:	Žák zdokonaluje koordinaci pohybů.
Pomůcky, prostředky:	Vybavení tělocvičny, na hřišti: švihadla, obruče, kužely.
Prostředí pro aktivitu:	Tělocvična, školní hřiště.
Motivace:	„V této hře zjistíte, že i když se snažíte být rychlí, tak pro úspěch je mnohem důležitější bezpečnost a správné provedení pohybu. Není to o tom, jak rychle to zvládnete, ale jak se soustředíte na každý krok a komunikujete s ostatními.“
Aktivita:	Vychovatel vyznačí žákům prostřednictvím pomůcek dvě dráhy, které se vzájemně kříží. V průběhu může přidávat i překážky. Žáci se rozdělí na dvě skupiny. Každá skupina se připraví na startovní čáru. Vždy jeden žák z každé skupiny projde dráhu se zavázanýma očima, ostatní žáci ho budou slovně navigovat. Účelem hry je, aby žák bezpečně prošel dráhou tak, aby se nesrazil s žákem druhé skupiny.
Reflexe:	Nejprve se vychovatel žáky vyzve, "komu se tato aktivita líbila, tak zavolá - paráda" Potom vede otázky: Jak se vám spolupracovalo? Co bylo pro vás nejtěžší? Zahrajeme si ji znovu?

DEN 9.

Název aktivity:	Kvíz
Cílová skupina:	Školní družina (2. - 4. třída)
Přibližná délka aktivity:	45 až 60 minut
Obecný cíl aktivity:	Žáci si prověří své znalosti z oblasti dopravní výchovy.
Cíl kognitivní:	Žák si získané informace aplikuje při odpovídání na otázky v kvízu.
Cíl afektivní:	Žák projevuje pozitivní přístup k získávání informací.
Cíl psychomotorický:	Žák se soustředí na aktivitu a aktivně reaguje na otázky.
Pomůcky, prostředky:	Kartičky s kvízovými otázkami (Příloha 12.), papír, tužka.
Prostředí pro aktivitu:	Školní družina
Motivace:	Dnes si ověříme, co všechno jsme se naučili. Mám připravený malý kvíz, ve kterém si můžete vyzkoušet, co všechno si pamatujete.
Aktivita:	Vychovatel přečte dětem kvízovou otázku se třemi možnými odpovědí. Děti si vyberou správnou odpověď a zapíší ji na svůj papír. Po každé otázce se okamžitě dozvědí, která odpověď je správná. Za každou správnou odpověď získá žák jeden bod.
Reflexe:	Nejprve se vychovatel zeptá, kdo dokázal odpovědět na všechny otázky správně, a kdo měl jednu nebo dvě odpovědi špatně. Poté zhodnotí celotýdenní práci žáků.

DEN 10.

Název aktivity:	Pracujeme s mapou
Cílová skupina:	Školní družina (2. - 4. třída)
Přibližná délka aktivity:	60 až 90 minut
Obecný cíl aktivity:	Obecným cílem aktivity je rozvíjet orientační dovednosti žáků a jejich schopnost bezpečně se pohybovat v reálném prostředí, včetně správného chování na veřejných komunikacích.
Cíl kognitivní:	Žák zlepšuje svou schopnost číst v mapě, orientovat se v prostoru a naplánovat trasu.
Cíl afektivní:	Žák rozvíjí pozitivní přístup k zodpovědnému chování na komunikacích.
Cíl psychomotorický:	Žák si nacvičí orientaci v mapě.
Pomůcky, prostředky:	Mapa okolí školy, diplomy (Příloha 13)
Prostředí pro aktivitu:	Školní družina
Motivace:	Aktivitu začneme otázkami: Jak se orientujete při cestě do školy? Co všechno vám může pomoci najít správnou cestu? Jak se chováte na přechodu? Proč je to důležité? Tyto otázky mohou pomoci žákům uvědomit si, jak často využívají orientační dovednosti a jak důležité je bezpečně se pohybovat v prostoru. Následně žákům rozdáme mapy, na kterých je vyznačeno konkrétní místo, které musí společně identifikovat.
Aktivita:	S dětmi si předvedeme, jak se čte z mapy a co všechno na mapě mohou najít. Žáci se při diskusi zaměří na orientační body v místě, které jim pomohou místo najít. Žáci naplánují trasu, jak se k místu dostat. Společně se vydáme na procházku k vyznačenému místu. Během chůze se zaměříme na orientaci v reálném prostředí. Žáci si nacvičí pohyb na komunikacích, správné přecházení ulic a chování na veřejných prostranstvích.
Reflexe:	Po dosažení cílového místa si sedneme, zhodnotíme průběh aktivity a probíráme, co se žáci naučili o orientaci v prostoru, správném chování v silničním provozu a bezpečnosti na cestách. Následně žákům poděkujeme za dobrou práci, kterou za dva týdny prokázali a rozdáme jim diplomy (příloha 13.)

Příloha 3. - Karty pro hru Dobble[1]

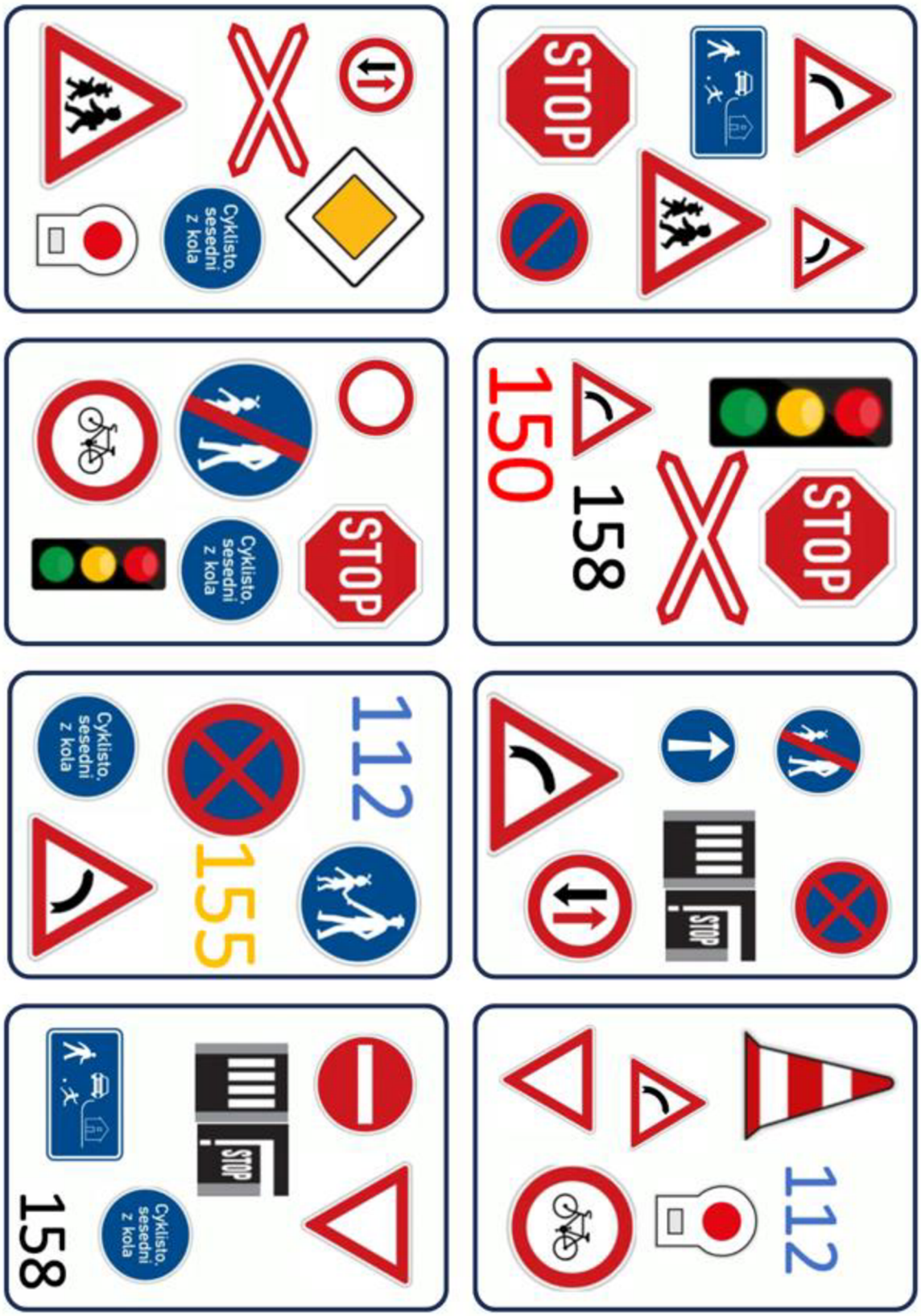

[1] Všechny obrázky dopravních značek v Přílohách 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 12 byly převzaty z portálu www.bezpecnecesty.cz (Bezpečné cesty, n.d.)

150
112

150

STOP
112
158

STOP
155

155

STOP
STOP

STOP

112

150
155

158

158

155

STOP

Zdroj vlastní

Příloha 4. – Dopravní pexeso (tisk 2x)

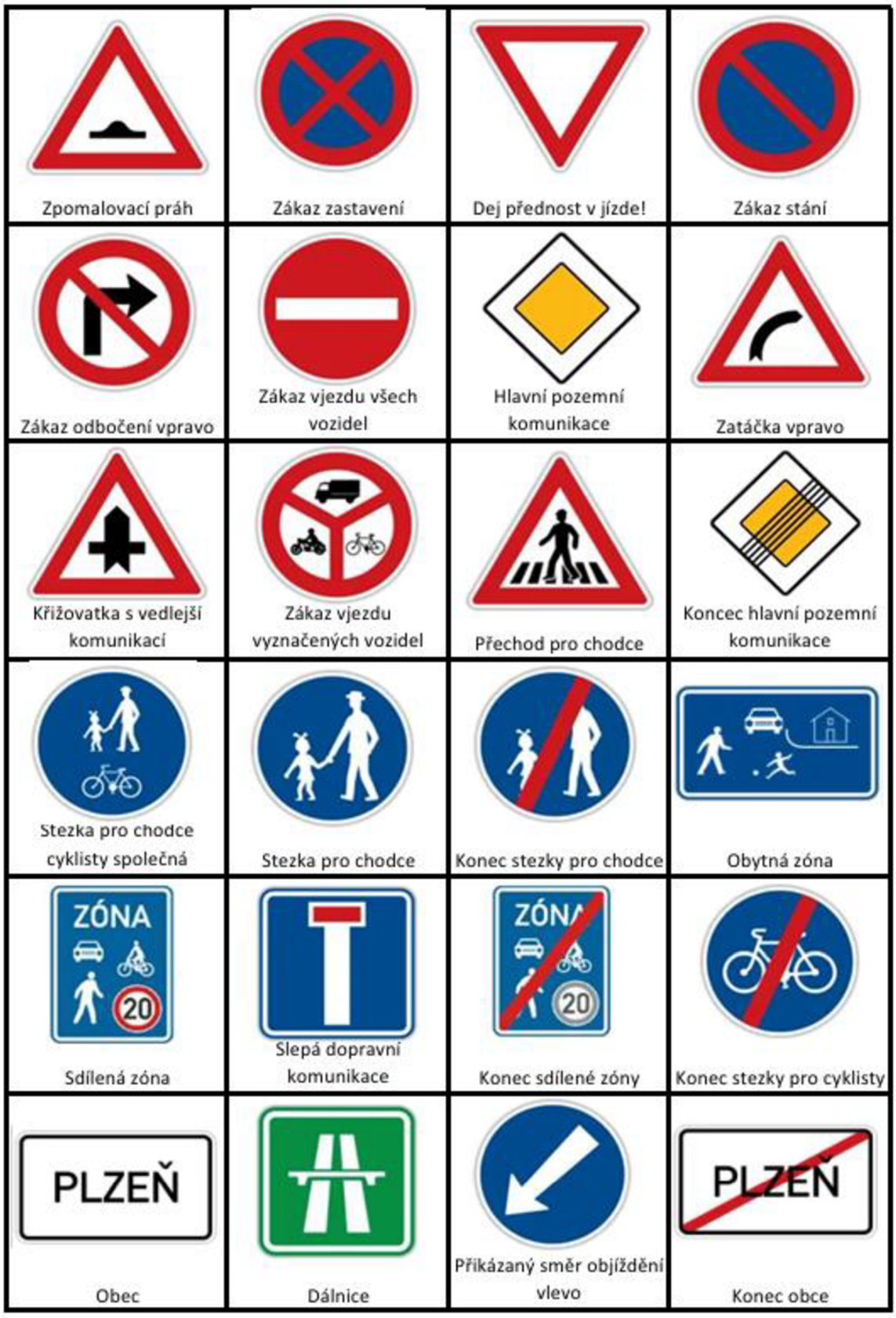

Zdroj vlastní

Příloha 5. – Třísložkové karty

112	158	150
Telefonní číslo TÍSŇOVÁ LINKA	Telefonní číslo - POLICIE	Telefonní číslo - HASIČI
Universální telefonní kontakt, který lze použít pro jakoukoliv situaci, která vyžaduje okamžitý zásah.	Toto číslo je určeno pro hlášení trestné činnosti, dopravních nehod či veřejného ohrožení, které vyžadují zásah policie.	Toto číslo je určeno pro situace jako jsou požáry, technické zásahy, nehody či únik nebezpečných látek.
155		
Telefonní číslo - SANITKA	Zákaz vstupu chodcům	Přikázaný směr jízdy
Toto číslo je určeno pro situace, kdy je potřeba okamžitá lékařská pomoc.	Značka vyznačuje místo, kde je chodcům zakázáno vstupovat nebo pohybovat se.	Řidič je povinen pokračovat v jízdě pouze určitým směrem, který je na vyznačen na značce.
Tříbarevná soustava se světelnými signály	Dej přednost v jízdě!	Konec hlavní pozemní komunikace
Sloužící k řízení a regulaci silničního provozu, kdy pomocí světelných signálů informuje řidiče, cyklisty a chodce, jak se mají chovat na křižovatkách a v dalších dopravních situacích.	Řidič musí spomalit nebo pokud to situace vyžaduje zastavit a dát přednost jiným vozidlům.	Označuje místo, kde končí ústek silnice, která je považována za hlavní pozemní komunikaci.

Děti

Značka je často umístěna v blízkosti škol a upozorňuje řidiče na větší pravděpodobnost pohybu dětí.

Zákaz zastavení

Označuje místo, kde je řidičům zakázáno zastavit a to i na krátkou dobu.

Zatáčka vpravo

Značka upozorňuje na místo, kde je třeba upravit rychlost a být připraven na bezpečné projetí zatáčky.

Přechod pro chodce

Tato značku upozorňuje řidiče na přítomnost přechodu pro chodce.

Zákaz stání

Označuje místo, kde je zakázano zastavit a to ani kvůli vystupování.

Příkazová značka pro cyklisty

Dopravní značka nařizuje cyklistům, aby sesedli z kola a dále na trase pokračovali pěšky.

Kužel

Zařízení sloužící k vymezení prostoru nebo signalizaci určitých situací v dopravě.

Přednost protijedoucích vozidel

Upozorňuje řidiče, že je třeba na daném úseku dát přednost protijedoucím vozidlům.

Vodorovné dopravní značení

Jsou do různé symboly, čáry a značky, které jsou nanášeny přímo na vozovku. Slouží ke zvýšení bezpečnosti.

Zdroj vlastní

Příloha 6. – Hrací karty Bingo

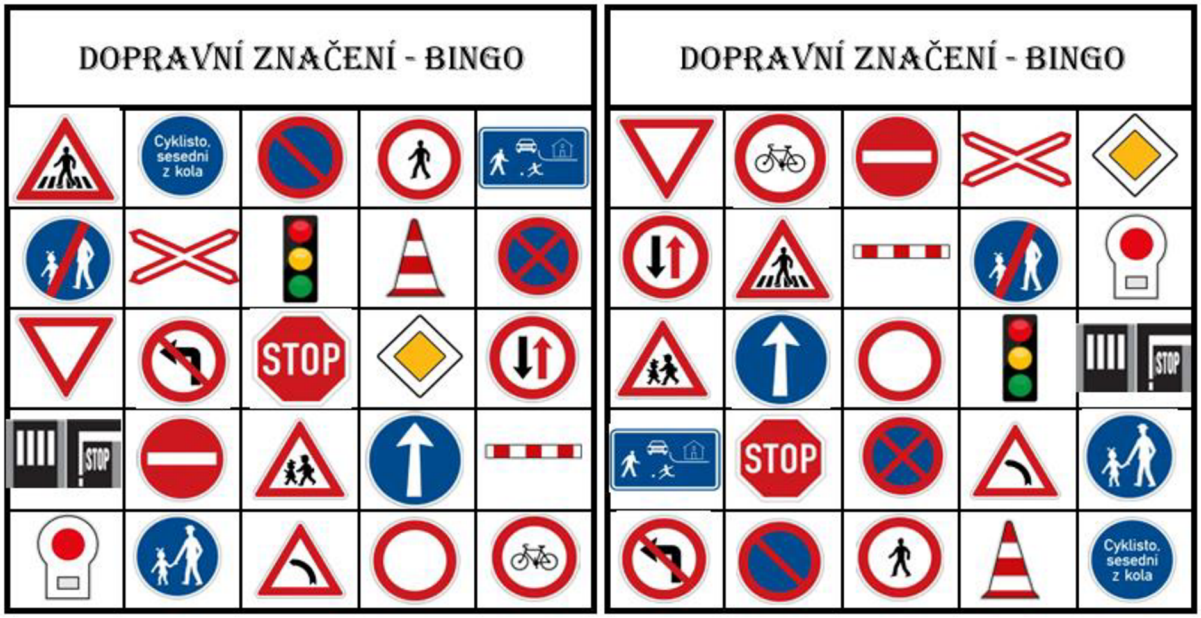

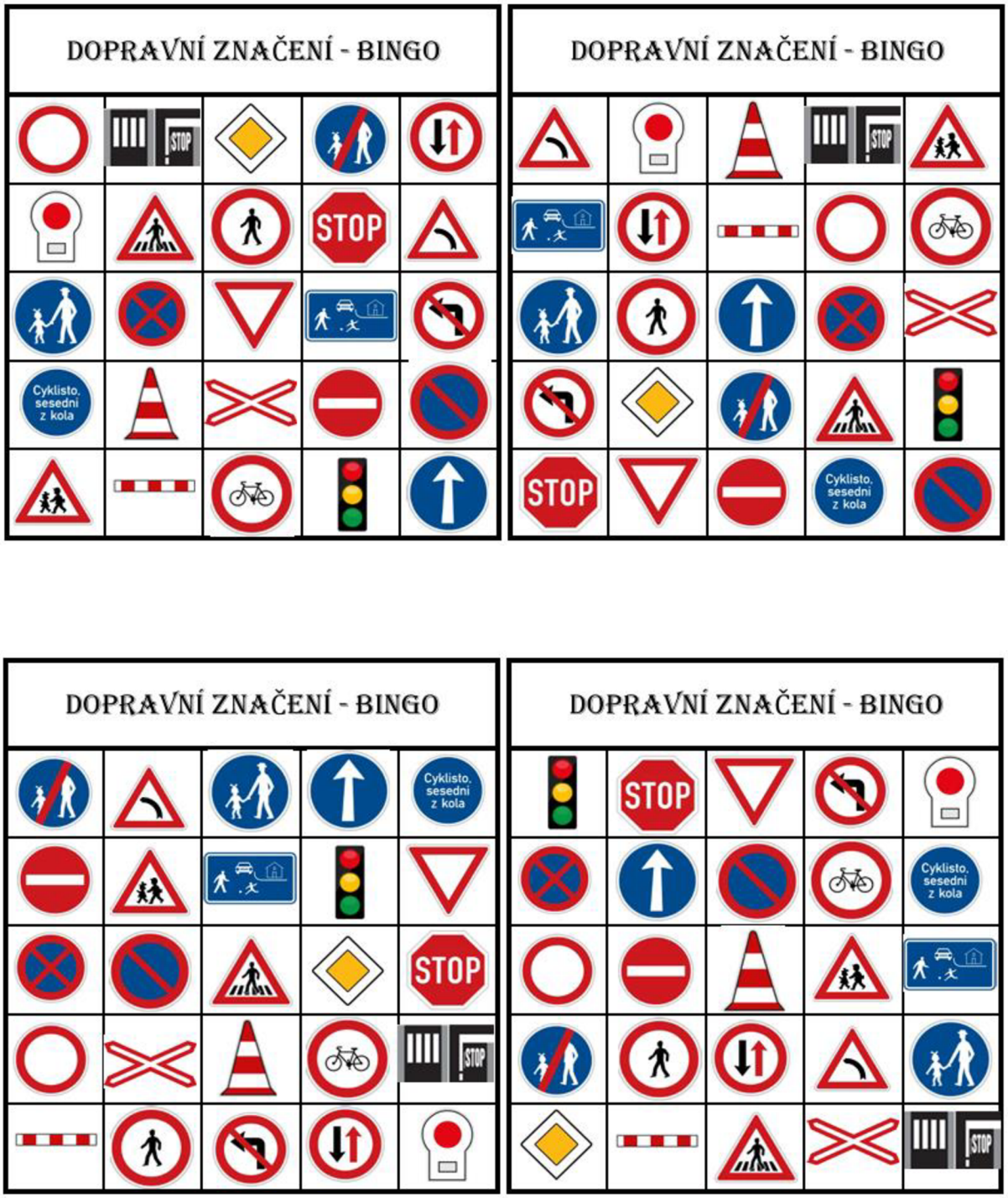

Zdroj vlastní

Příloha 7. – Kartičky pro losování hry Bingo

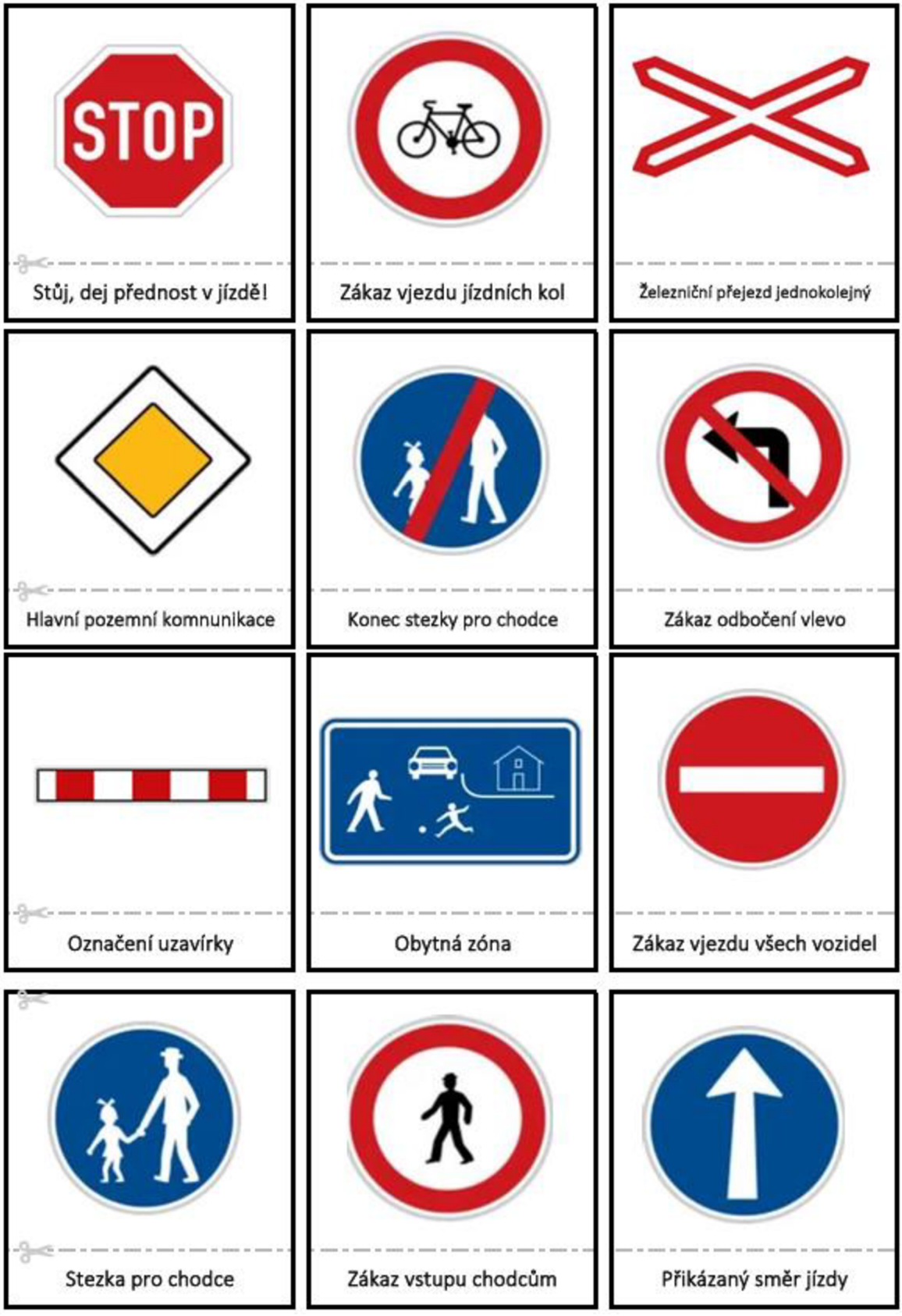

Tříbarevná soustava se světelnými signály

Dej přednost v jízdě!

Zákaz vjezdu všem motorovým vozidlům v obo směrech

Děti

Zákaz zastavení

Zatáčka vlevo

Přechod pro chodce

Zákaz stání

Příkazová značka pro cyklisty

Kužel

Přednost protijedoucích vozidel

Vodorovné dopravní značení

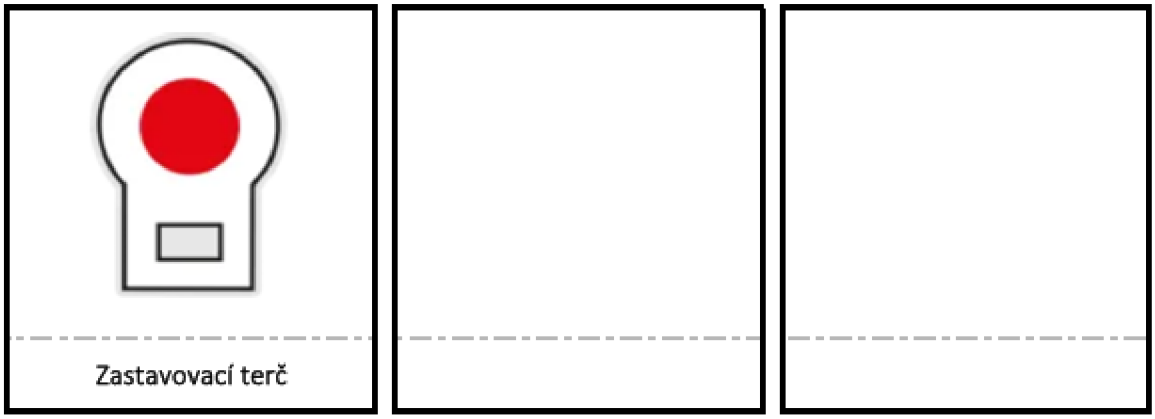

Zdroj vlastní

Příloha 8. – Obrazový materiál pro nácvik obvazových technik [2]

Zdroj vlastní

[2] Obrázky použité v Příloze 8 byly převzaty z portálu www.mladyzdravotnik.cz (Mladý zdravotník, n.d.)

Příloha 9. – Označení stanovišť pro týmovou bojovku

1. Dopravní značky

Najdeš, která dopravní značka není na obrázku?

Stezka pro cyklisty — N

Pozor chodci — D

Přechod pro chodce — Z

Zákaz vstupu chodcům — K

2. Světelné signály

V jakém pořadí jsou světla na semaforu?

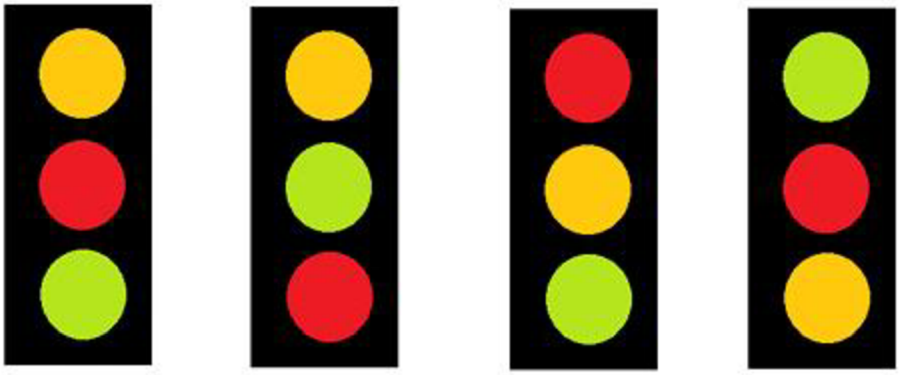

M	T	B	E

3. **Jak se nazývají čáry, které jsou nakresleny na silnicích?**

Najdi správnou odpověď

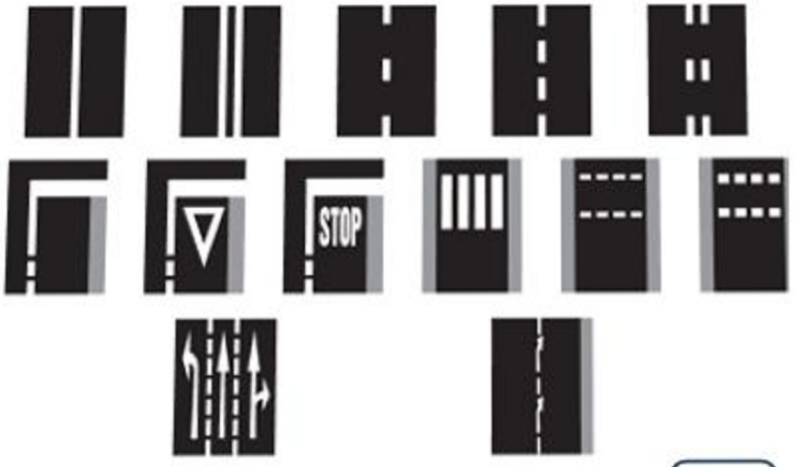

Zákazové doprvní značky **Z**

Příkazovové dopravní značky **S**

Vodorovné dopravní značení **P**

Svislé dopravní značení **V**

4. Znáš všechna telefonní čísla pro případ nehody

Přiřaď správná telefonní čísla k obrázkům a zjisti, které číslo nemá svůj obrázek

158 **155** **150** **112**

Hasiči **C**

Tísňová linka **N**

Policie **H**

5. Chodec

Při pohybu na přechodu pro chodce musíme vždy…

Sledovat novinky na facebooku — **I**

Rozhlédnout se na obě strany — **A**

Rozhlédnu se vlevo – vpravo – vlevo, potom jdu — **Ě**

Nemusím nic, mám výhradní přednost — **Y**

6. Cyklista

Nejdůležitějším bezpečnostním prvkem každého cyklisty je přilba a reflexní prvky.

Víš, jak má být správně nasazená přilba?

A

E

O

U

[3] Obrázky použité v Příloze 9 byly převzaty z portálu www.besip.cz (Besip, n.d.)

7. Účastník silničního provozu

Víš, po které straně silnice pojedeš na kole?

Vpravo	**Č**
Vlevo	**F**
Uprostřed	**L**
Po silnici se na kole nesmí jezdit	**E**

8. **<u>Po které straně se pohybuje skupina chodců?</u>**

Vždy vpravo	D
Vždy vlevo	A
Uprostřed	Y
Na silnici chodci nesmí	R

9. Tato dopravní značka upozorňuje:

Najdi správnou odpověď

Upozorňuje na dvě po sobě následující zatáčky, z nichž první je vlevo. **I**

Upozorňuje na dvě po sobě následující zatáčky, z nichž první je vpravo. **K**

Upozorňuje na nebezpečí smyku za deště **L**

10. Spolucestující

Při jízdě v autě musí každý cestující:

Mít řidičské oprávnění	Ř
Mít autosedačku	A
Být připoutaný	J

Zdroj vlastní

Příloha 10. – Hrací karta s tajenkou pro týmovou bojovku

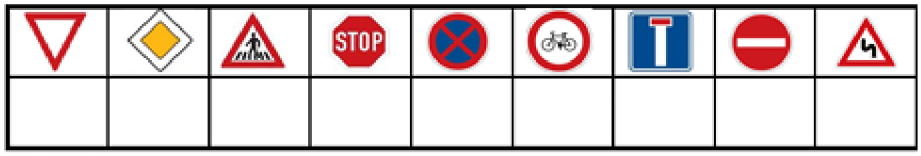

Tajenka:

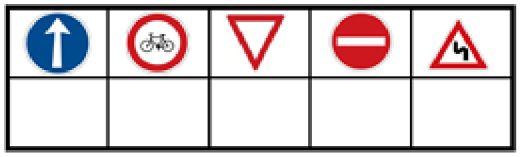

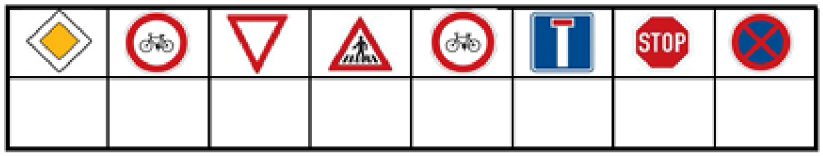

Zdroj vlastní

Příloha 11. – Karty s popisem situace pro realizaci scénky

Zdroj vlastní

Příloha 12. – Kvízové otázky

1.PŘI VÝSTUPU A NÁSTUPU DO MHD MÁ PŘEDNOST:

1. Nikdo, platí právo silnějšího
2. Ten kdo vystupuje
3. Ten kdo nastupuje

2. PO JAKÉ STRANĚ VOZOVKY SE POHYBUJE CHODEC, NENÍ - LI CHODNÍK?

1. Vpravo
2. Vlevo
3. Strana není určena

3. PŘI JÍZDE V AUTĚ MUSÍ KAŽDÝ CESTUJÍCÍ:

1. Mít autosedačku
2. Být připoutaný
3. Mít řidičský průkaz

4. NA CO UPOZORŇUJE TATO ZNAČKA:

1. Děti mají přednost
2. Na častý výskyt dětí
3. Zákaz vstupu dětem

5. OD KOLIKA LET MOHOU DĚTI JEZDIT NA KOLE BEZ DOHLEDU DOSPĚLÉ OSOBY?

1. Až se naučí šlapat
2. Od 10 let
3. Od 15 let

6. KAM SE V AUTOMOBILU UMISŤUJÍ ZAVAZADLA:

1. Kamkoliv, kde se vejdou
2. Na zadní sedačky
3. Jedině do zavazadlového prostoru.

7. PO VYSTOUPENÍ Z AUTOBUSU SE CESTUJÍCÍ CHYSTÁ PŘEJÍT SILNICI. JAK BUDE POSTUPOVAT?

1. Vystoupí a přejde za autobusem
2. Vystoupí a přejde na přehledném místě
3. Vystoupí a počká až autobus odjede

8. MUSÍ MÍT CYKLISTA PŘI JÍZDĚ NA KOLE PŘILBU?

1. Ano, vždy
2. Ne, nemusí
3. Ano, do 18 let

9. MŮŽE ČLOVĚK NA KOLEČKOVÝCH BRUSLÍCH PO CHODNÍKU?

1. Ne, nikdy nesmí
2. Ano, neomezenou rychlostí, nesmí ohrozit chodce.
3. Ano, rychlostí srovnatelnou s chůzí a nesmí nikoho ohrozit

10. OSOBA JEDOUCÍ NA KOLOBĚŽCE JE POVAŽOVÁNA ZA:

1. Cyklistu
2. Vozku
3. Chodce

11. NA PŘEJEZDU PRO CYKLISTY:

1. Má cyklista absolutní přednost
2. Nemá cyklista absolutní přednost
3. Má chodec absolutní přednost

12. PO KTERÉ STRANĚ VOZOVKY SE MUSÍ POHYBOVAT CYKLISTA?

1. Vpravo
2. Vlevo
3. Kdekoliv, ale musí dávat pozor.

13. KOLEJIŠTĚ JE MOŽNÉ PŘEJÍT:

1. Pouze na vyznačeném místě
2. Kdekoliv, když se dobře rozhlédnu
3.

14. PŘED TOUTO DOPRAVNÍ ZNAČKOU MUSÍ ŘIDIČ VŽDY ZASTAVIT:

1. Ano
2. Ne
3. Nevím

15. VYBER ČÍSLO, KTERÉ PATŘÍ RYCHLÉ ZÁCHRANNÉ SLUŽBĚ:

1. 155
2. 158
3. 112

16. POKUD JSI SVĚDKEM DOPRAVNÍ NEHODY, JAK SE SPRÁVNĚ ZACHOVAT?

1. Děláš, že jsi nic neviděl
2. Vždy musíš nehodu nahlásit na 112
3. Začneš pomáhat zraněným

zdroj vlastní

Příloha 13. – Diplom pro všechny děti[5]

zdroj vlastní

[5] Obrázky použité v Příloze 13 jsou volně dostupné obrázky z programu www.canva.com